En undersøgelse af samspillet mellem kirker og foreningsliv i danske landsogne

Et pilotstudie med Malt Provsti som case

Lone Fisker Christensen

Juni 2013

Alle rettigheder forbeholdes centret (CLF). Mekanisk eller fotografisk gengivelse af denne REPORT eller dele heraf er uden instituttets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er uddrag til anmeldelser.

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatteren, 2013.

Center for Landdistriktsforskning
CLF REPORT 24/2013

ISBN 978-87-91304-71-2

Forfatteren
Center for Landdistriktsforskning
Syddansk Universitet
Niels Bohrs Vej 9-10
DK-6700 Esbjerg
Tlf.: 6550 4221
Fax: 6550 1091
E-mail: clf@sam.sdu.dk

Indholdsfortegnelse

Summary 5

Sammenfatning 7

1 Indledning 9

1.1 Formål 9
1.2 Forskningsspørgsmål 10
1.3 Litteraturvalg 10
1.4 Læsevejledning 11

2 Metode 13

2.1 Undersøgelsesområde 13
2.2 Spørgeskemaer 13
2.3 Interviews 14

3 Rammebetingelser 17

3.1 Kirken i et historisk perspektiv 17
3.2 Menighedsrådenes rolle 18
3.3 Malt Provsti 20
3.4 Sammenfatning 24

4 Resultater fra spørgeskemaunderundersøgelsen 25

4.1 Menighedsrådenes sammensætning og omfanget af samarbejde 25
4.2 Fælles mødesteder 25
4.3 Hvem samarbejdes der med? 28
4.4 Hvad samarbejdes der om? 29
4.5 Samarbejdets fremtidige betydning 30
4.6 Lokalsamfundet og samarbejdets indflydelse 34
4.7 Sammenfatning 36

5 Resultater fra interviews med 4 præster og 4 menighedsrådsformænd ... 39

5.1 En række fælles kendetegn i samarbejdets bredde, lokalt engagement og kendskab 39
5.2 Store kontra små sogne 40
5.3 Syd og nord for Kongeåen 45
5.4 Kirkens rolle i foreningssamarbejdet 46
5.5 Sognetyper 48

6 Afsluttende diskussion 51
6.1 Den mono- eller multifunktionelle kirke 52
6.2 Samarbejde på tværs af sogne 53
6.3 Samarbejde mellem menighedsråd og lokalråd 54
7 Konklusion 57
8 Referencer 59
9 Bilag 1: 61
10 Bilag 2: 69
11 Bilag 3: 71

Summary

The Danish country districts are experiencing a falling population, termination of public institutions and a decrease in jobs. The church, however, is still present in many small towns throughout the countryside, where it, to some degree, plays a role in local clubs and associations. The purpose of this paper is to uncover the interaction between the church and the local societies, in the Danish country districts; hereunder, whether or not this interaction contributes to the sustainability of these districts.

This paper builds upon a pilot study with Malt Provsti as a case. The analysis is done partly through questionnaires and partly through interviews. The paper is divided into four main parts. The first part describes the church in a historical context, with focus on demographic development, local politics, etc. The collected questionnaire data is analysed in the following part, with the purpose of uncovering the role of the church in small towns and country districts. The interview part follows where priests and church council members elaborate on the questionnaires. This is done to uncover whether differences between work areas and differences in the need for cooperation across regions exist. The last part discusses alternatives to the current role of the church in the light of new research and the questionnaire and interview results presented in this paper.

The conclusion to this article is that the church still plays an important role in the local communities. There is a clear interest in cooperation between church and local associations, making the church a vital participant in keeping small societies together. The church is especially important when it comes to large recurrent local festivities such as Christmas, and local parties. There are, however, differences between local societies in the need for the church, with the trend leaning towards a more important role in the smallest sample societies.

Sammenfatning

De danske landdistrikter er kendetegnet af øget afvandring, lukning af offentlige institutioner, arbejdspladser m.m. Kirken derimod findes stadig ude i mange af de mindste lokalsamfund, hvor den ofte i større eller mindre omfang har forbindelse til det frivillige foreningsliv. Formålet med denne rapport er at se nærmere på, hvordan kirken og det frivillige foreningsliv spiller sammen i de danske landsogne, og om samarbejdet kan højne kirkens og foreningslivets bæredygtighed til gavn for landsognene.

Rapporten bygger på et pilotstudie med Malt Provsti som case. Undersøgelsen er udført dels i form af en spørgeskemaundersøgelse og dels i form af en række interviews. Rapporten består af 4 hovedafsnit. Første del beskriver kirkens historiske kontekst, herunder øget sekularisering, befolkningsudvikling, lokalpolitik m.m. i undersøgelsesområdet. Formålet er at give et indblik i de på forhånd givne rammer for samarbejdet. Dernæst følger resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen, som først og fremmest skal undersøge menighedsrådenes sammensætning, hvilke områder der samarbejdes indenfor og i hvilket omfang, samt hvad der motiverer til samarbejdet. Næste afsnit er interviewdelen, som består af interviews med udvalgte præster og menighedsrådsformænd. Hensigten er her at få uddybet spørgeskemaundersøgelsen, og om der er forskelle på samarbejdsområder og behovet for samarbejde i de enkelte sogne. Afslutningsvis diskuteres en række forandringsmuligheder med udgangspunkt i nyere forskning og undersøgelsesresultaterne.

Konklusionen på rapporten er, at kirken på trods af den historiske udvikling, fortsat har en betydning i de enkelte lokalsamfund. Der er en interesse i samarbejde mellem kirke og foreninger, og kirkens rolle er dels forkyndelsen men også at medvirke til at skabe sammenhæng i lokalsamfundet. Der samarbejdes generelt inden for et bredt felt. I de fleste tilfælde er der dog ikke tale om et dagligt/ugentligt samarbejde men arrangementer i forbindelse med årlige tilbagevendende begivenheder som jul, fastelavn og byfest. Undersøgelsen peger i retning af forskelle på behovet for samarbejdet, herunder samarbejde med andre sogne, som afhænger af befolkningsmæssig sammensætning og størrelse. Kirken integreres i højere grad i foreningssamarbejdet i de mindre sogne, fordi man her har en fælles interesse i at kæmpe for sognets og kirkens overlevelse.

1 Indledning

Danmark præges i disse årtier af en tiltagende centralisering. Såvel befolkningstilvæksten som den økonomiske vækst koncentreres i stigende omfang i de større byer. De danske landsogne kæmper til gengæld ofte med øget afvandring, især i udkantsområderne. Som en konsekvens af denne udvikling og en øget centraliseringspolitik ses bl.a. nedlæggelser af lokale skoler og forsamlingshuse, forretninger lukker og arbejdspladser forsvinder i landdistriktsområder. Kirken derimod *står solidt og som regel meget velholdt i selv den mindste flække*[1].

Kirken er med andre ord en af de få bygninger og institutioner, der trods tilbagegang på en lang række områder stadig står velbevaret i en lang række landsogne. Når kirken debatteres, er det ofte med fokus på områder som dalende kirkegang, lejlighedskirker og sekularisering. Den religiøse dimension er som helhed ikke særlig synlig i det danske mediebillede, men set i et historisk perspektiv har kirken og sognet imidlertid også haft stor betydning i andre sammenhænge. Sognet har været og er stadig ofte den naturlige afgrænsning i forbindelse med områdets foreningsliv, ligesom kirken ofte har forbindelse til det frivillige foreningsliv, plejehjem og den lokale skole. Noget tyder således på, at kirken og sognet også har en betydelig samlende rolle udover de handlinger, der naturligt knytter sig til kirken.

1.1 Formål

Som følge af den generelle udvikling er landdistrikternes og landsognenes fremtid blevet et aktuelt fokusområde. Problematikken debatteres ofte med udgangspunkt i fraflytninger, manglende erhvervsudvikling, lukning af offentlige serviceydelser m.m. Mange kirker står desuden tomme, men: *"Hermed ikke være sagt, de ikke har stor symbolsk betydning for lokalbefolkningen. For det har de"*[2]. Når kirken og sognene har haft og stadig har stor kulturel og symbolsk betydning for lokalbefolkningen, er spørgsmålet derfor, om der er basis for at knytte nye perspektiver ind i fremtidens kirke. Er der et potentiale for mere samarbejde mellem kirke og civilsamfund, herunder lokale foreninger? Er der særlige kvaliteter og dermed udviklingsmuligheder i landdistrikterne og de mindre sogne på dette område?

Målet med nærværende rapport er at se nærmere på samarbejdet og samspillet mellem kirken og de lokale, frivillige foreninger med henblik på at undersøge, om samarbejdet kan højne kirkens og foreningslivets bæredygtighed og kvalitet til gavn for landsognene. Det skal her bemærkes, at det falder uden for rammerne af dette projekt at fokusere på kirkens generelle problemer med faldende medlemstal og dalende kirkegang som sådan. Projektet har udelukkende til

[1] Jørgensen, *Folkekirkens fremtid i landsognene – afvikling eller udvikling?*, s. 1
[2] Svendsen, *Kirkerne i udkantsområderne – skal vi udvikle eller afvikle dem?*, s. 237

hensigt at undersøge det samspil, der foregår mellem lokale foreninger og kirken.

1.2 Forskningsspørgsmål

Undersøgelsen bygger på et pilotstudie med Malt Provsti som case og tager udgangspunkt i følgende hovedspørgsmål:

Hvordan spiller kirke– og foreningslivet sammen i de danske landsogne?

og følgende 5 delspørgsmål:

1. *Hvilke områder samarbejdes der om?*
2. *Hvad motiverer til samarbejde?*
3. *Er der særlige kvaliteter og muligheder i de mindre samfund, der kan bidrage til en positiv udvikling netop her?*
4. *Kan kirkerne og det lokale foreningsliv i et samarbejde skabe nye muligheder for udvikling og bæredygtighed i de enkelte sogne?*
5. *Er der forskel på behovet for samarbejde i de enkelte sogne?*

Rapporten er et samarbejde mellem Malt Provsti og Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet[3].

1.3 Litteraturvalg

Der eksisterer ikke megen hverken dansk eller international litteratur, som omhandler samarbejdet mellem kirker og foreninger i Danmark[4]. Den anvendte litteratur er derfor hovedsagelig:

1. En række kilder, hvor faktuelle oplysninger om sogne, kirkens struktur og historie samt Vejen Kommunes strategier på foreningsområdet har kunnet indhentes.
2. Artikler, der behandler kirkens rolle og udvikling i landdistrikterne.
3. Forskningsrapporter, der omhandler foreningslivet i Danmark.

---

[3] Provst Hasse Neldeberg Jørgensen har været projektansvarlig, og projektet er gennemført i et samarbejde med professor mso. Gunnar Lind Haase Svendsen og cand.mag. Lone Fisker Christensen, Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet. Projektet er finansieret af Malt Provsti. Et efterfølgende debatseminar er finansieret med hjælp fra Grundtvigsk Forum.

[4] Religionens betydning diskuteres i mange både danske og udenlandske artikler. Spørgsmålet om hvorvidt den danske folkekirke er eller skal være en integreret del af et områdets øvrige liv er til gengæld sparsomt belyst i Danmark. Den internationale litteratur kommer oftest ind på områder som eksempelvis megachurches og social kapital begrebet. Der er dog eksempler på nyere engelsk litteratur, der omhandler kirken på landet. Eksempelvis *Rural Life and Rural Church* (Leslie J. Francis and Mandy Robbin) fra 2013 og *Church and Contryside: Insights from Rural Theology* (Tim Gibson) fra 2010.

1.4 Læsevejledning

Resten af rapporten består af 4 kapitler:

Kapitel 2 er et metodeafsnit og består i en gennemgang af, hvordan undersøgelsen er gennemført.

Kapitel 3 er et kort oprids af den danske folkekirke i et historisk perspektiv efterfulgt af en beskrivelse af det udvalgte undersøgelsesområde med henblik på at skabe overblik over de givne rammer for samarbejde.

I **kapitel 4** præsenteres resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen. Formålet er at få svar på, hvilke områder der samarbejdes indenfor og i hvilket omfang, samt hvad der motiverer til samarbejdet.

Kapitel 5 præsenterer hovedresultater fra interviewundersøgelsen. Her uddybes dels spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om forskel på sognene, hvad angår samarbejde og dels motivationen for samarbejde. Påvirker sognenes størrelse og beliggenhed omfanget af samarbejde? Er der et potentiale for mere samarbejde mellem kirke og civilsamfund? Er der særlige kvaliteter og dermed udviklingsmuligheder i landdistrikterne og de mindre sogne på dette område?

Kapitel 6 er en sammenfatning af resultater og en afsluttende diskussion af mulige forslag til, hvordan samarbejdet mellem kirker og foreninger kan forme sig i et fremtidigt perspektiv med udgangspunkt i undersøgelsens resultater.

2 Metode

2.1 Undersøgelsesområde

Malt Provsti er som nævnt udvalgt som undersøgelsesområde og omfatter de 23 sogne i Vejen kommune. Når undersøgelsen er begrænset til at omfatte 20 sogne, er det fordi de resterende sogne i Vejen Kommune ikke har et lokalråd[5] og derfor er fravalgt, idet undersøgelsen på et senere tidspunkt forventes at blive suppleret med interviews af lokalrådene i de respektive sogne. Når lokalrådene er interessante i denne forbindelse, er det fordi de overordnet set er et samarbejdsforum for engagerede borgere i det enkelte lokalområde. De har til formål at skabe initiativ, samarbejde og koordinering imellem borgere og de enkelte kommuner på en lang række forskellige områder.

Undersøgelsen vil være todelt:

1. Første del består af en spørgeskemaundersøgelse til menighedsrådene i de 20 udvalgte sogne [6].
2. Anden del består af personlige interviews med 4 udvalgte menighedsrådsformænd og 4 udvalgte præster.

Sognene er i forbindelse med præsentationen og analysen af undersøgelsen inddelt i nedenstående 3 kategorier. Formålet er at skabe mulighed for at finde frem til, om der er en sammenhæng mellem sognets befolkningsmæssige størrelse og samarbejdet, samarbejdets omfang, behov m.v.

Små sogne: mindre end 1500 indbyggere
Mellemstore sogne: mellem 1500 og 2500 indbyggere
Store sogne: flere end 2500 indbyggere

Når sognene i rapporten fremover er nævnt som små, mellemstore og store sogne, er der således tale om størrelse med udgangspunkt i indbyggertal og ikke geografisk størrelse.

2.2 Spørgeskemaer

Spørgeskemaet er vedlagt som bilag 1 og består af spørgsmål inden for 4 hovedområder. Der er samlet set tale om 13 spørgsmål, som er en kombination af

[5] Lokalrådene i Vejen kommune beskrives nærmere i afsnit 3.3.2. Lokalråd er etableret på frivillig basis i en lang række kommuner efter kommunalreformen med henblik på at højne samarbejdet mellem beboere og politikere til gavn for lokalområdet. De fungerer ofte som paraplyorganisation for et lokalområdes øvrige organisationer og er kendetegnet af lokalt engagement, lokalt kendskab og netværk.

[6] Præsterne i de enkelte sogne er selvskrevne medlemmer af menighedsrådene, og det blev anbefalet, at spørgeskemaet skulle tages op på et fælles møde til diskussion med henblik på at gøre besvarelsen så fyldestgørende og nuanceret som mulig.

lukkede og åbne spørgsmål. Besvarelserne har været meget forskellige i omfang og dybde. Dette har medført, at der er tale om en vekslende datamængde fra de enkelte sogne, hvilket har gjort sammenligninger problematisk på nogle områder og også forklarer, hvorfor nogle sogne er nævnt oftere end andre i forbindelse med præsentation af eksempler**.**

Data fra spørgeskemaerne kan analyseres med udgangspunkt i både en kvalitativ og en kvantitativ tilgang. Målet med denne del af undersøgelsen er at kunne undersøge en række tendenser og få et samlet billede af fokusområder og tematikker i sammenligningsøjemed. Som følge af besvarelsernes vekslende omfang er den kvantitative tilgang derfor hovedsagelig valgt, fordi den sikrer overskuelighed i sammenligningen, analysen og vurderingen af besvarelserne. I præsentationen af spørgeskemaresultaterne er der indsat en række udvalgte citater som illustration.

2.3 Interviews

Målet med interviewene er at tilvejebringe uddybende og mere detaljerede oplysninger om sognene og tager til dels udgangspunkt i samme overordnede spørgsmål som spørgeskemaerne. Den overordnede spørgeramme er vedlagt som bilag 2. Interviewmetoden tager udgangspunkt i det, Steiner Kvale og Svend Brinkmann betegner *det semistrukturerede interview*, og defineres som:

"...et interview, der har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener."[7]

Der har været afsat en tidsramme på ca. 1 time til hvert interview, som har været opbygget, så de overordnede tematiske emner og formål har været givet på forhånd, mens spørgsmålenes rækkefølge ikke har været forudbestemt. Med en på forhånd given spørgeramme[8] har det været sikret, at der indhentes information om de samme overordnede tematikker fra de enkelte respondenter. Strukturen har samtidig ikke været for fast men har givet plads til talefrihed og gjort det muligt at komme vidt omkring i de enkelte sogne.

Alle interviewene vil med kombinationen af struktur og talefrihed, som udgangspunkt, være sikret de samme betingelser. De enkelte interviews er forløbet uden problemer med at udfylde tidsrammen, idet der har været meget at fortælle i de enkelte sogne. Fremgangsmåden har været forbundet med både fordele og ulemper. Fordelen har været, at de enkelte respondenter har haft mulighed for at komme ind på områder eller rette et særligt fokus på temaer, som de finder væsentlige og aktuelle i deres respektive sogne. De fleste interviews indeholder derfor emner, som ikke var fastlagt på forhånd, og strukturen har bidraget til at nuancere besvarelserne og komme ind på områder/temaer

[7] Kvale og Brinkmann, *Interview: Introduktion til et håndværk*, s. 19
[8] Se bilag 2

uden for spørgerammen. Ulempen ved fremgangsmåden er som følge af ovenstående, at besvarelserne ikke nødvendigvis berører de samme områder, hvilket gør sammenligninger mellem sognene vanskeligere. Besvarelserne har vekslet meget såvel i omfang som fokusområder og forklarer, hvorfor nogle sogne er nævnt oftere end andre i forbindelse med præsentationen af eksempler.

En kvalitativ analytisk tilgang har sikret en mere beskrivende del af de enkelte sogne[9]. Resultaterne af interviewene gengives således for en stor dels vedkommende som citater, der er udvalgt, så de hver for sig bidrager med at tegne et kvalitativt billede af de udvalgte sogne i form af en række tematikker.

Interviewpersonerne er udvalgt, så de samlet set repræsenterer et bredt geografisk udsnit og en kombination af store og små sogne. Når netop disse udvælgelseskriterier er valgt, er det for at kunne belyse, hvorvidt sognets størrelse og beliggenhed[10] kan være afgørende for samarbejdets omfang og samarbejdsområderne. I det hele taget er det hensigten med interviewene, at de skal give mulighed for opfølgning på spørgsmålet om kirkens rolle, samt om der er særlige kendetegn i de enkelte sogne, der har betydning for samarbejdet med de lokale foreninger. Det har i forbindelse med såvel spørgeskemaer som interviews været hensigten at sikre anonymitet, hvis den enkelte respondent har ønsket det. Som følge heraf er de sogne/personer, hvis citater/udtalelser er medinddraget i rapporten kontaktet med henblik på at give tilladelse til at medtage disse.

Resultaterne indgår afslutningsvis i en diskussion om, hvorvidt der er brug for nytænkning i det fremtidige samarbejde mellem kirke og foreninger i landdistriktsområder. Er der et potentiale for mere samarbejde mellem kirke og civilsamfund? Er der særlige kvaliteter og dermed udviklingsmuligheder i landdistrikterne og de mindre sogne på dette område? Det skal understreges, at projektet som helhed bygger på et forholdsvis lille empirisk grundlag, og derfor kan der udelukkende tales om tendenser.

[9] Det skal her bemærkes, at der specielt i forbindelse med interviewdelen er tale om et forholdsvis begrænset datamateriale.

[10] Når det er interessant netop her at se på sognenes beliggenhed i kommunen, er det fordi området er adskilt af Kongeåen. Det kan derfor ikke udelukkes, at området kan være kendetegnet af historisk forankrede forskelligheder.

3 Rammebetingelser

3.1 Kirken i et historisk perspektiv

Den nuværende ramme for den danske folkekirke blev skabt med vedtagelsen af grundloven i 1849[11]. Hertil er der løbende knyttet en række specialiserede love. I grundloven fastslås det, at Danmark har en officiel kirke, nemlig *Folkekirken:*

"Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten."[12]

Ledelsen af folkekirken tilfaldt ikke længere en enevældig konge men i stedet kulturministeren, og med grundlovens vedtagelse blev der samtidig indført religionsfrihed[13]. I den forbindelse valgte man at benytte udtrykket folkekirke for at understrege, at kirken var en kirke for flertallet af danskere.

Før den første grundlov i 1849 var kirken udelukkende en statsinstitution. Grundloven bevarer en del af det statslige element men understreger med udtrykket folkekirke samtidig, at der også er områder, som hører under kirkens selvstyre. Som et af de få lande i Europa har Danmark således ikke en klar adskillelse mellem kirke og stat, idet der fortsat er en tæt tilknytning til – og styring fra – staten[14].

Der findes i dag 2354 folkekirker i Danmark, fordelt i 2123 sogne[15]. Folkekirkens medlemstal er nedadgående, men på nuværende tidspunkt er langt størstedelen - eller ca. 80 % - af den danske befolkning medlem af folkekirken. Der er dog en vigende tilslutning til almindelige gudstjenester.

Når folkekirken debatteres i et historisk perspektiv, er det ofte med fokus på øget sekularisering. Sognepræst i Glejbjerg Merethe Jørgensen skriver, at religion er blevet et valg. Der kan reflekteres over religion, og "*selvom man måske lader sit barn døbe, er det ikke sikkert man betragter sig selv som kristen*[16]*"*. Lektor Hans Raun, Københavns Universitet, peger i den forbindelse samtidig

---

[11] Hall: *Religion og demokrati i Danmark: En historisk oversigt*, s. 2.
[12] www.grundloven.dk: paragraf 4.
[13] I Danmark var der i henhold til Kongeloven af 1665 religionstvang ligesom man skulle være døbt for at blive statsborger. Eksempelvis risikerede udøbte børn tidligere at blive tvangsdøbt. I den nutidige debat fremhæver kritikere ofte, at der er indført reel religionsfrihed men ikke religionslighed, fordi den evangelisk-lutherske kirke defineres som den danske Folkekirke.
[14] Forhold der knytter sig til folkekirken ordnes af Folketingets lovgivning og administreres af den siddende regering. Folkekirken finansieres hovedsagelig via kirkeskatten, som opkræves fra folkekirkens medlemmer af skatteministeriet. Folkekirken har tillige, med undtagelse af Sønderjylland, en central rolle i personregistreringer som fødselsanmeldelse, navngivning, navneændring og mange steder også af begravelsesvæsenet.

[15] www.miliki.dk
[16] Jørgensen, *Folkekirkens fremtid i landsognene – afvikling eller udvikling?*, s. 4

på ”*en stigende grad af individualisering som bevirker, at danskere godt kan opfatte sig selv som religiøse uden nødvendigvis at have lyst til at praktisere deres religiøsitet inden for et kirkeligt fællesskab.”*[17]

En vis ambivalens kan siges at karakterisere den nutidige folkekirke. Man bakker generelt op om kirken ved sit medlemskab, specielt på landet. Samtidig har brugen af kirken udviklet sig i en mere individuel retning. Der mangler som nævnt tilslutning til den almindelige søndagsgudstjeneste, mens der er god opbakning til specielle gudstjenester. Her tænkes især på gudstjenester, der appellerer til bestemte grupper som eksempelvis spaghettigudstjenester, jagtgudstjenester og børnegudstjenester[18]. Som følge af udviklingen står kirken over for en række udfordringer i fremtiden. Spørgsmålet er imidlertid, om den som institution også rummer nye muligheder i den samlede diskussion om landdistrikterne.

3.2 Menighedsrådenes rolle

Menighedsrådene[19] har en lang række opgaver i den danske folkekirke, heriblandt at administrere kirkens bygninger og kirkegårde samt medvirke ved ansættelse af præster i sognet. Herudover forestår menighedsrådene sognets administrative anliggender såsom økonomi, budgetlægning og regnskaber og deltager i tilrettelæggelsen af gudstjenester og andre aktiviteter i forbindelse med kirken[20].

Menighedsrådene har med andre ord en central rolle i forvaltningen af kirkerne. En række love fra bekendtgørelsen af lov om menighedsråd viser, at det også for en stor dels vedkommende gælder brugen af kirkerne:

”Menighedsrådet bestemmer, i hvilket omfang der er adgang til kirken uden for de tider, hvor kirken er i brug, og hvorvidt der skal betales for adgangen.”

”Kirken kan af menighedsrådet eller med dettes samtykke anvendes til andre kirkelige formål end gudstjenester og kirkelige handlinger. Til afholdelse af kirkekoncerter, opførsel af kirkespil og lignende kræves dog tillige tilladelse fra biskoppen, såfremt et mindretal i menighedsrådet forlanger dette.”[21]

Lovene viser desuden, at brugen af folkekirkens kirker rummer en række muligheder udover de traditionelle kirkelige handlinger. Det skal her påpeges, at

---

[17] Raun, *Kirke og stat bliver langsomt skilt*, www.nyheder.ku.dk, d. 8.oktober, 2012
[18] Jørgensen, *Folkekirkens fremtid i landsognene – afvikling eller udvikling?*, s. 4
[19] Først fra 1903 kom der en egentlig lov om menighedsråd, som fra da af skulle være i alle sogne.
[20] www.menighedsråd.dk: Bekendtgørelse af lov om menighedsråd.
[21] www.retsinformation.dk/Bekendtgørelse af lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

præsterne tillige har retten til at *"tillade ikke præsteviede at tale i kirken ved gudstjenester og kirkelige handlinger"*.[22]

Interessen for arbejdet i menighedsrådene har imidlertid været dalende de sidste årtier. Professor Tim Knudsen, Københavns Universitet, nævner, at interessen i forbindelse med opstillings– og orienteringsmøder som helhed er faldende, og det samme gælder stemmeprocenten til menighedsrådsvalgene. Det er blevet sværere at skaffe medlemmer, specielt i København, hvilket en øget sammenlægning af menighedsråd samt stadig flere fredsvalg er beviser på[23]. Landsforeningen af Menighedsråd sætter fokus på en anden aktuel problematik i en undersøgelse fra 2004. Undersøgelsen viste, at 70 % af alle kandidater var over 50 år, medens antallet af medlemmer over 70 år samtidig voksede. I 2008 var gennemsnitsalderen på de opstillede 57 år og den ældste i midten af 90`erne[24].

Et uvilkårligt spørgsmål i forbindelse med rekrutteringsproblemerne og den forholdsvis høje alder er, om dette kan have eller fremover vil få indflydelse på det kirkelige arbejde. Ikke mindst set i lyset af, at man i forbindelse med menighedsrådsarbejdet har at gøre med en gruppe frivillige, der yder en indsats i det arbejde, der foregår omkring kirken. En gruppe frivillige, der ofte samtidig har et solidt kendskab til lokalområdet, dets beboere og andre foreninger og dermed udgør en ressource i lokalt samarbejdsregi[25]. Man står således med stor sandsynlighed – og specielt i de større byer – over for en række udfordringer i det fremtidige, kirkelige arbejde.

Spørgsmålet er, hvordan man med en vigende interesse kan opretholde det arbejde, der foregår i menighedsrådene. Tim Knudsen foreslår, at strukturen omorganiseres, så arbejdet i et menighedsråd er organiseret som i en forening med generalforsamling, hvor hele menigheden en gang årligt i forbindelse med generalforsamlingen vil kunne indvies i, hvad der foregår i menighedsrådet[26]. Med denne struktur vil der samtidig være mulighed for løbende udskiftning af medlemmerne. Det vil være en omstrukturering, der naturligvis kræver en politisk beslutning, men måske kan være med til at skabe yderligere åbenhed i – og interesse for – menighedsrådenes arbejde, også til gavn for det lokale samarbejde med foreninger.

---

[22] www.retsinformation.dk/Bekendtgørelse af lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

[23] Knudsen, *Reform giver nyt håb for menighedsrådene,* Kristeligt Dagblad, 22. oktober, 2012

[24] Knudsen, *Reform giver nyt håb for menighedsrådene,* Kristeligt Dagblad, 22. oktober, 2012

[25] I forbindelse med denne undersøgelse peger såvel spørgeskemaundersøgelsen som interviewene i retning af, at menighedsrådene er sammensat af personer med et særdeles godt lokalt kendskab. Eksempelvis har flere af de adspurgte siddet i menighedsrådene i op til 20 år og boet i de respektive sogne igennem mange år.

[26] Knudsen, *Reform giver nyt håb for menighedsrådene,* Kristeligt Dagblad, 22. oktober, 2012.

3.3 Malt Provsti

Menighedsrådene står samlet set overfor en række udfordringer i form af dalende interesse, rekrutteringsproblemer og en organisationsstruktur, der kan tages op til debat. Samtidig besidder menighedsrådene mulighed for aktiv deltagelse og medbestemmelse i forbindelse med aktiviteter selv ude i de mindste enheder. Malt Provsti blev i forbindelse med kommunalreformen i 2007 omdannet, så det omfatter alle sognene i ny Vejen Kommune[27]. Kommunen består af 17 byer, der til sammen udgør 24 sogne. Når antallet af sogne er større end antallet af byer, er det fordi flere af de større byer har mere end et sogn. En markant ændring i forbindelse med kommunalreformen var, at provstiet fik tillagt sogne syd for Kongeåen[28].

Sognene har været karakteriseret af et nogenlunde konstant indbyggertal siden 2006[29], og kommunen ligger med sine 42.785 indbyggere lidt under den gennemsnitlige kommunestørrelse, som efter strukturreformen er ca. 55.000[30].

[27] I forbindelse med kommunalreformen blev en række små kommuner samlet i større enheder. Set i en helhedsbetragtning, kan risikoen være en "homogenisering" af kommunerne, hvorved eventuelle karakteristika får sværere ved at trænge igennem eller blive bibeholdt.

[28] www.maltprovsti.dk

[29] www.vejenkom.dk. Det er her væsentligt at bemærke, at selv de mindste sogne i Vejen Kommune har et nogenlunde stabilt indbyggertal og derfor ikke kan siges at indgå i de landområder, der har et afvandringsproblem. En væsentlig forklaring på det stabile indbyggertal kan være, at der foregår en del pendling mellem hjem og arbejde. Vejen Kommune er således beliggende mellem flere større byer, heriblandt Esbjerg og Kolding.

[30] www.denstoredanske.dk/samfund. Det skal her samtidig bemærkes, at den gennemsnitlige kommunestørrelse efter reformen steg fra 19.000 til 55.000 indbyggere.

Figur 1: Viser sogneinddelingen i Malt Provsti og Kongeåens placering.

Som det fremgår af figur 1, er sognenes størrelse, hvad befolkningstal angår, jævnt fordelt med store og små sogne både syd og nord for Kongeåen. Kommunalreformen i 2007 har på ingen måde "rationaliseret" med hensyn til antallet af sogne[31]. Befolkningstallet i undersøgelsens 24 sogne varierer mellem 505 og 3142 indbyggere, heraf har 6 sogne mindre end 1000 indbyggere. Enhederne veksler i størrelse, men i et landsdækkende perspektiv er der imidlertid tale

[31] Det skal her bemærkes, at der i disse årtier foretages en del kirkelukninger som følge af lave besøgstal i kirkerne. Beslutningskompetencen om kirkelukninger er flyttet fra menighedsrådene til provstiudvalgene, og der ligger således ikke nogen overordnet politisk strategi på området. De enkelte sogne på landet udgjorde indtil kommunalreformen i 1970 også selvstændige kommuner, og endnu i dag følger kommunegrænser og skoledistrikter på landet som oftest sognegrænserne

om forholdsvis små sogne, idet størrelsen på et dansk sogn kan variere mellem 100 og 20.000 indbyggere[32].

Som tidligere nævnt falder folkekirkens medlemstal samlet set på landsplan. Malt Provsti adskiller sig her fra det samlede landsgennemsnit.

Figur 2: Viser antal medlemmer af folkekirken (pct.), 1990-2013[33].

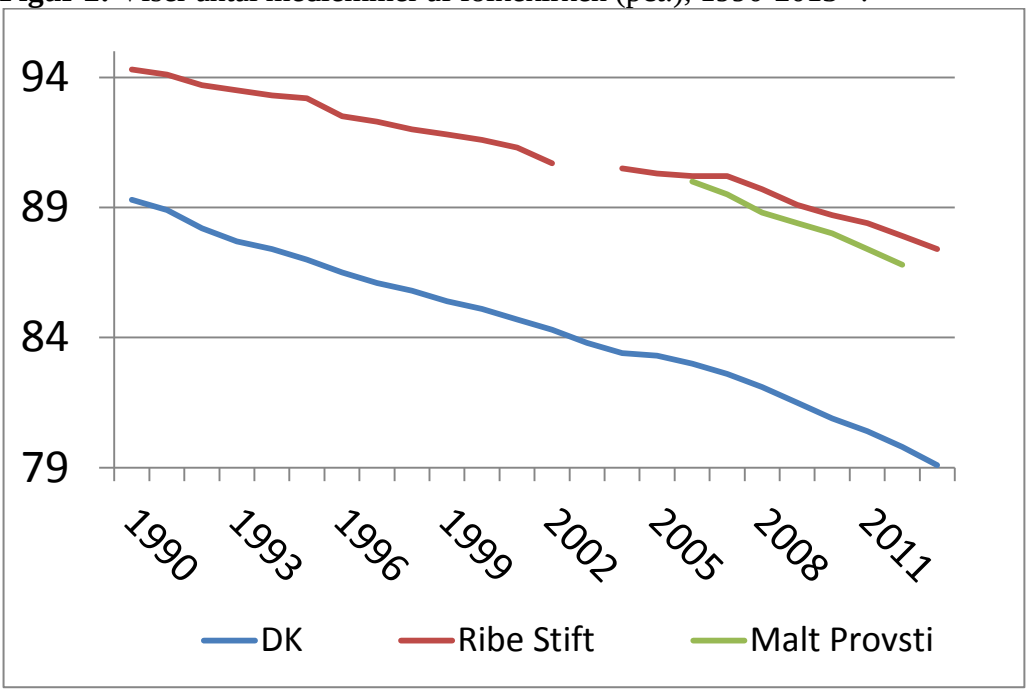

Malt Provsti hører under Ribe Stift, som siden 1990 ifølge ovenstående kurve har ligget over landsgennemsnittet, hvad medlemstal angår. Provstiet er registreret med selvstændige tal fra og med 2005, og her viser udviklingen en svag nedadgående tendens men stadig et niveau omkring 8 procentpoint over landsgennemsnittet.

3.3.1 Kommunalpolitisk strategi

De sogne, der indgår i Malt Provsti, er områdemæssigt identisk med Vejen Kommune, der på trods af et stabilt indbyggertal er kendetegnet af færre og færre lokale faciliteter og institutioner i kommunen som helhed. Man arbejder fra kommunalpolitisk side fortsat på at revidere de udviklingsplaner, der blev lavet for nogle år siden med henblik på, at kommunen skal være en attraktiv erhvervs- og bosætningskommune samt for at få en fælles forståelse for, "hvor vi skal hen":

"Forandringer kan også blive et opgør med gamle vaner, og nye netværk, nye ideer og mønsterbrud er helt nødvendige i en tid med begrænsede ressourcer,

[32] www.denstoredanske.dk: samfund, jura og politik.
[33] www.miliki.dk: Malt Provsti.

hvor alle ikke kan få alt, og hvor forskellige løsningsmuligheder må prioriteres."[34]

Specielt landdistrikterne får særlig opmærksomhed, idet halvdelen af kommunens befolkning bor uden for hovedbyerne[35]. Man arbejder derfor på at skabe bæredygtighed i lokalsamfundene via oprettelsen af fællesskaber og netværk[36]:

"Derfor bliver det en væsentlig udfordring for os alle at få skabt nye netværk mellem forskellige lokalsamfund, hvor man arbejder på tværs af gamle sognegrænser og deles om faciliteter og servicetilbud."

"De kommunale servicetilbud i lokalområderne sammen med et righoldigt kultur– og foreningsliv, præget af mangfoldighed og forskellighed og med rigtig mange frivillige aktører, er et godt udgangspunkt for at arbejde med nye fællesskaber."[37]

Man lægger i strategierne og forslagene målrettet op til fornyelser, arbejde på tværs af grupper og gamle sognegrænser med frivillige aktører og bakker økonomisk op, idet Vejen Kommune hvert år fordeler et beløb til fællesråd og lokalråd, som de kan anvende til lokal udvikling. I 2012 er beløbet 527.583 kr.[38]

3.3.2 Lokalrådene

I Vejen Kommune er der på lokalt initiativ etableret lokalråd i 21 sogne. Der findes ingen entydig "opskrift" på, hvordan man etablerer lokalråd, og de enkelte kommuner har da også valgt at organisere deres lokalråd på forskellige måder. Kommunernes Landsforening nævner alligevel et samlet kendetegn i deres beskrivelse:

"Fælles for dem er et ønske om at have en mere eller mindre fast sammenslutning af borgere i kommunens forskellige lokalområder, som kommunalbestyrelsen kan sparre, vidensdele og være i dialog med."[39]

Et fælles karakteristika for dem er, at lokalrådene fungerer som et slags bindeled mellem lokalsamfund og kommunalbestyrelse. I Vejen Kommune har lokalrådenes repræsentanter desuden valgt et "Fællesråd for Landsbysamfund i Vejen Kommune", som repræsenterer alle lokalrådene i samarbejdet med kommunen[40]. Kommunen giver i øvrigt lokalrådene mulighed for konsulentbi-

---

[34] www.vejenkom.dk: Temaplan for landdistrikter, s. 2

[35] Hovedbyerne eller centerbyerne i Vejen Kommune er Vejen, Holsted og Brørup.

[36] Hensigten med denne publikation er at undersøge, om samarbejdet mellem menighedsråd og foreninger kan opretholdes og udbygges med henblik på at skabe fællesskab og netværk - også på tværs af sognene - til gavn for den lokale udvikling.

[37] www.vejenkom.dk: Temaplan for landdistrikter, s. 5

[38] www.vejenkom.dk: Temaplan for landdistrikter, s. 20

[39] www.kl.dk/lokalråd - erfaringer og gode råd

[40] Alle lokalråd har været med til at starte Fællesrådet. Man skal være indstillet af et lokalråd til generalforsamlingen for at blive medlem af Fællesrådets bestyrelse. Fællesrådet fungerer som

stand med henblik på at tænke og arbejde mere strategisk og på at få et mere dynamisk samspil med resten af lokalsamfundet.

Samlet set peger de politiske mål på nytænkning i form af brud med gamle vaner og dannelse af nye netværk på tværs af sognegrænser. I kommunens strategi har lokalrådene en central placering som samarbejdspartner. Imidlertid rummer det lovgivningsmæssige område samtidig en række muligheder, herunder forskellige måder at etablere lokalråd på i de enkelte landområder. Spørgsmålet er, om der er et behov for - eller om der kan skabes grundlag for - et tættere samarbejde mellem menighedsråd og lokalråd med henblik på en stærkere fælles profil til gavn for lokalområderne.

3.4 Sammenfatning

Ovenstående afsnit giver et billede af en række af de på forhånd givne rammebetingelser for menighedsrådenes og foreningernes arbejde. Set i et historisk perspektiv svækkes kirkens indflydelse til stadighed, men kirkerne er fortsat en fast forankret del af landsognene og består som velbevarede bygninger selv ude i de mindste enheder. Kirken og sognet har haft en betydelig rolle som samlende faktor i de enkelte sogne, som mange steder tilmed har været – og stadig er – den naturlige afgrænsning i forbindelse med områdets foreningsliv[41].

Menighedsrådene har en central rolle i det arbejde, der knytter sig til kirken. De arbejder med udgangspunkt i mere end 100 år gamle regler og har aktuelt flere steder i landet problemer med at rekruttere medlemmer. En række opgaver er givet på forhånd, men menighedsrådene har herudover bemyndigelse til selv at træffe beslutninger om, hvad der skal foregå i den enkelte kirke, hvilket skaber mulighed for forskellige aktiviteter i sognene.

Malt Provsti er kendetegnet ved et nogenlunde stabilt indbyggertal og sogne af en overskuelig størrelse. Der er en svag nedgang i antallet af folkekirkemedlemmer, som stadig ligger over det gennemsnitlige niveau på landsplan. Sognene er beliggende både syd og nord for Kongeåen i en kommune med en udarbejdet temaplan for landdistrikter, der rummer en række nye tanker og tiltag, især med henblik på at højne samarbejdet på tværs af gamle sognegrænser. Der lægges delvis vægt på en frivillig indsats i det arbejde, der skal styrke nye fællesskaber, men der gives samtidig mulighed for økonomisk opbakning og konsulentbistand til lokalrådene.

---

samlende organisation og har kontakt til både byråd og økonomiudvalg (står for landdistriktsudvikling) via årlige møder. Oplysninger om Fællesrådet kan ses på www.flv-vejen.dk. Fællesrådets nuværende formand Jens Christian Andersen har bidraget med yderligere oplysninger.

[41] Skoler og skoleområder har også i mange områder en samlende funktion. Når flere og flere skoler nedlægges i de mindre byer, er spørgsmålet, om kirken får en væsentlig ny rolle her.

4 Resultater fra spørgeskemaunderundersøgelsen

Ud af de 20 adspurgte menighedsråd har de 19 besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 95. De fleste menighedsråd har svaret på størstedelen af spørgsmålene, og hvor dette ikke er tilfældet, bemærkes det i forbindelse med præsentationen af resultaterne.

4.1 Menighedsrådenes sammensætning og omfanget af samarbejde

De første spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen (jf. bilag 1) er en række baggrundsspørgsmål, der skal give svar på sammensætningen og størrelsen af menighedsrådene. Målet med disse data er at få klarlagt, om der tegner sig et billede af en sammenhæng mellem menighedsrådenes sammensætning og det samarbejde, der foregår i de enkelte sogne.

De adspurgte menighedsråd er sammensat af 63 % kvinder og 37 % mænd. På spørgsmålet om medlemmernes gennemsnitsalder ligger svarene i intervallet mellem 47 - og -64 år[42]. Den samlede gennemsnitsalder er 57 år og svarer dermed til den af Landsforeningen af Menighedsråd fremlagte undersøgelse fra 2008, som er nævnt på s. 19.

Et interessant, indledende spørgsmål er, om der er en sammenhæng mellem de respektive sammensætninger og samarbejdets omfang og de områder, hvor der samarbejdes[43]. Analysen viser her, at der ikke kan spores en entydig sammenhæng mellem hverken gennemsnitsalder eller sammensætning af køn i det enkelte menighedsråd og det samarbejde, de områder og den aktivitet, der foregår i de enkelte sogne. En højere gennemsnitsalder ser således ikke ud til at påvirke hverken omfanget af samarbejdet eller samarbejdsområderne.

4.2 Fælles mødesteder

Når en nærmere analyse af mødesteder er medinddraget i undersøgelsen, er det fordi, fælles mødesteder kan være en indikator for, om der finder samarbejde sted, eller om man har fælles arrangementer. Er der et behov for fælles mødesteder, og adskiller sognene sig fra hinanden på dette område? Har mødestederne betydning - eller er de en vigtig forudsætning for, om der kan skabes sammenhæng, samarbejde og samhørighed til gavn for lokalområdet?

I spørgeskemaundersøgelsen indgår derfor en række spørgsmål om mødesteder, herunder i hvilket omfang kirken og foreningerne gensidigt bruger hinandens lokaler. Nedenstående figur **(figur 2)** viser fordelingen af svar på spørgsmålet: ***Hvilke mødesteder har menighedsrådet?***

---

[42] Et enkelt menighedsråd har undladt at svare på spørgsmålet om gennemsnitsalder.
[43] En nærmere beskrivelse af disse områder kan ses i rapporten på s. 31-33

Tabel 1: Tabellen viser svarene på spørgsmålet, ”Hvilke mødesteder har menighedsrådet”. Svar fra 19 menighedsråd, Malt Provsti, 2012. Svarene er angivet som absolutte tal og viser de mødesteder, som menighedsrådene benytter til deres egne møder.

Antal	Beskrivelse
10	Udelukkende i kirkens lokaler
5	Kirkens lokaler og private mødesteder/skoler
3	Kirkens lokaler og det lokale forsamlingshus
1	Mødes i lokalt fælleshus

Som det ses, nævnes kirkens lokaler i lidt over 50 % af tilfældene, mens en kombination af kirkens lokaler og private mødesteder/skoler er mødestederne for 26 % af menighedsrådene. 16 % medinddrager foruden kirkens lokaler det lokale forsamlingshus og et enkelt menighedsråd mødes i det lokale fælleshus. I prioriteret rækkefølge er lokalerne med relation til kirken, ikke uventet, nævnt som det første, og kun i et enkelt tilfælde er private hjem anvendt som det hyppigste mødested. Samlet set benyttes kirkens egne lokaler således til langt størstedelen af menighedsrådenes møder.

På det følgende spørgsmål om, hvorvidt ***menighedsrådet har fælles mødesteder med lokale foreninger og – eller lokalrådet,*** har 16 svaret ja til fælles mødesteder medens de resterende 3 har svaret, at de ingen fælles mødesteder har.

De fælles mødesteder, der ikke har relation til kirkens lokaler, er som oftest det lokale forsamlingshus og lokaler tilknyttet plejehjem, hoteller, højskoler, skoler, haller, spejderhytter og sportspladser. Samlet set er der i forbindelse med mødestederne tale om gode faciliteter til en bred vifte af formål, som samtidig retter henvendelse til en stor gruppe af befolkningen, herunder også aldersmæssigt.

På spørgsmålet om, ***hvorvidt fælles mødesteder er nødvendige***, svarer 14 af de 19 menighedsråd, at der er behov for – og interesse i – fælles mødesteder. Svarfordelingen kan ses af nedenstående tabel **(tabel 2)**:

Tabel 2: ”Er fælles mødesteder nødvendige?” Svar fra 19 menighedsråd, Malt

Antal	Beskrivelse
14	Ja
2	Nej
2	Måske
(1)	(Undlod at svare)

Provsti, 2012.

Langt størstedelen vægter fælles mødesteder, og spørgsmålet er, hvorfor de øvrige sogne ikke har brug for fælles mødesteder? Er der forhold, der kendetegner disse sogne, eller adskiller de sig på væsentlige områder fra andre sogne? Menighedsrådet fra Rødding, som tilhører gruppen af store sogne[44], har svaret både ja og nej:

”Rødding er ikke et udpræget landsogn, da Rødding var hovedbyen i den tidligere Rødding Kommune. Vi har ikke noget forsamlingshus eller menighedshus, men en præstegård med konfirmandstue. Så når vi har fællesarrangementer afhænger mødestedet af, hvem vi samarbejder med og om hvad.”

Lintrup-Hjerting, som er et lille sogn, har svaret nej, fordi *”menighedsrådet og lokalrådet har egne mødelokaler.”* I Lindknud, som også tilhører de små sogne, har menighedsrådet svaret: *”Måske, til dato har vi ikke haft møde med andre foreninger.”* Malt, som er et af de mindste sogne, har svaret nej til fælles mødesteder, men at dette eventuelt kunne være ønskeligt.

Ser man nærmere på de respektive sogne, herunder både de, der svarer nej, og de der svarer måske, viser det sig her, at der er tale om forholdsvis små sogne med undtagelse af et enkelt. Her er der til gengæld tale om et forholdsvist stort sogn. Datamaterialet her er for begrænset til at kunne konkludere noget endeligt på området, og spørgsmålet om, hvorvidt der kan være en sammenhæng mellem specielt sognenes størrelse og behovet for fælles mødesteder, vil derfor blive forsøgt yderligere belyst i forbindelse med interviewdelen.

De 14 menighedsråds ***begrundelser for ønsket om fælles mødesteder*** er opsummeret i nedenstående tabel **(tabel 3)**[45]:

[44] Man skelner mellem en række ”hovedbyer” og de tilstødende mindre sogne.
[45] Det skal her bemærkes, at flere sogne har angivet flere svar som begrundelse, ligesom nogle af besvarelserne ikke indeholder begrundelser. Alle svar er medtaget i den samlede beskrivelse. Svarene på dette spørgsmål skulle ikke angives i prioriteret rækkefølge.

Tabel 3: Begrundelser for ønsket om fælles mødesteder. Svar fra 14 menighedsråd, Malt Provsti, 2012.

Antal	Beskrivelse
8	Styrke/øge samarbejdet/sammenholdet i sognet
1	Fælles interesse i lokalområdet
1	Pladshensyn
1	Kirken som naturligt samlingssted
1	Tiltrække mange mennesker
1	Økonomisk fordel
1	Fælles hjælp til arrangementer

5 menighedsråd har ikke angivet begrundelse for, hvorfor fælles mødesteder er nødvendige/ikke nødvendige.

Som det fremgår af tabellen, svarer størstedelen, at fælles mødesteder styrker/højner det lokale sammenhold og samarbejdet mellem de lokale foreninger. I en besvarelse indgår kontakt mellem menighedsråd og lokalråd som begrundelse for ønsket om fælles mødesteder. I Bække (et mellemstort sogn) lægger man i sin begrundelse mere vægt på kirken som et naturligt samlingssted:

"Til større arrangementer er det godt med forskellige mødesteder, der understreger, at foreningsliv og kirke er fælles om arrangementerne. Vi vil i kirken gerne, at vi bliver opfattet som et naturligt samlingssted for byen."[46]

Et interessant spørgsmål i den forbindelse er, om kirken skal have en multifunktionel rolle. Er der basis for at bruge kirken til andet end kirkeligt relaterede handlinger i samarbejdet med de lokale foreninger? Samlet set peger undersøgelsen dog på, at det via fælles mødesteder først og fremmest bliver muligt at "løfte" samarbejdet ud i en større sammenhæng med det formål at styrke det lokale samarbejde.

4.3 Hvem samarbejdes der med?

I forbindelse med besvarelserne af spørgsmålet om samarbejde er henholdsvis samarbejdspartnere men også samarbejdsfelter nævnt. Præsentationen vil som følge heraf være todelt – dels en opsummering af, ***hvem*** der samarbejdes med, og dels en præsentation af, ***hvilke*** områder der samarbejdes indenfor.

Ud af de 19 besvarelser, er der et enkelt menighedsråd, der ikke har samarbejde med andre lokale foreninger. Det drejer sig her om et mellemstort sogn, der har et ønske om fremtidigt samarbejde inden for flere områder.

[46] Hvad man forbinder med kirken som et naturligt samlingssted i Bække, vil interviewdelen forsøge at komme nærmere ind på.

Figur 2: ”Hvem samarbejder I med?” Svar fra 18 menighedsråd, Malt Provsti, 2012[47].

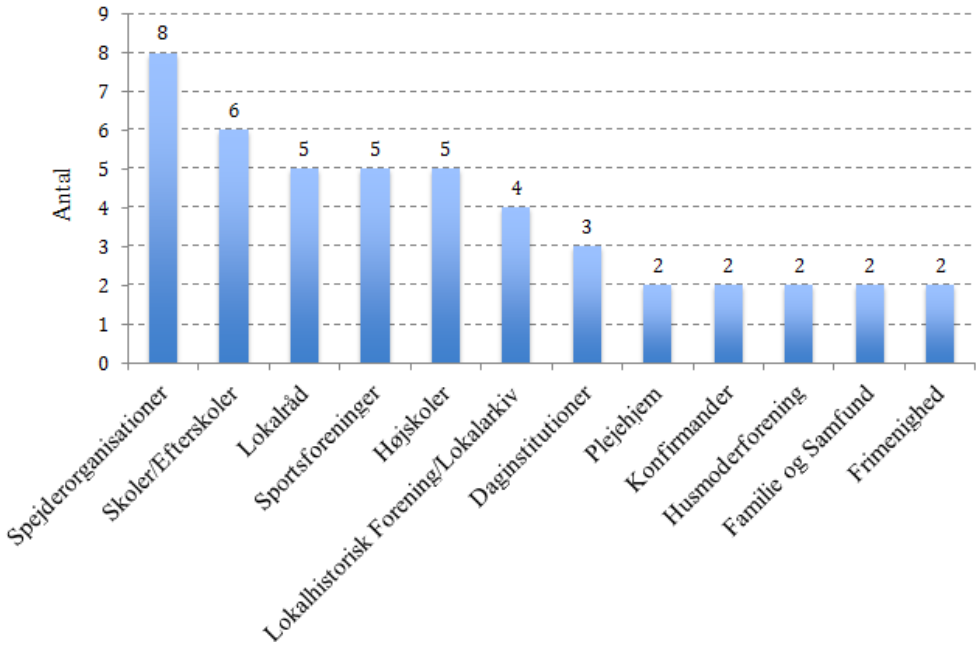

Som det fremgår af **figur 2**, spænder samarbejdsområdet over et bredt felt, der samtidig involverer en bred aldersgruppe. Noget tyder dog på, at spejderorganisationer har en central rolle i samarbejdet. Her kan det ikke udelukkes, at dette skal ses i sammenhæng med, at flere spejderorganisationer bygger på et religiøst grundlag eller har en religiøs tilknytning.

Overordnet viser besvarelserne, at der ikke er en tydelig sammenhæng mellem sognenes størrelse og beliggenhed og det samarbejde, der foregår. Således er der både store og små sogne, hvor man samarbejder med henholdsvis mange og få. Menighedsrådet i Rødding nævner som det eneste sogn i spørgeskemaundersøgelsen antallet af foreninger. Der eksisterer nok mere end 28 foreninger i byen, hvoraf der kun samarbejdes med 6 i øjeblikket. Et reelt billede af samarbejdets omfang vil derfor kræve en nærmere beskrivelse af, hvor mange foreninger, der er i de enkelte sogne. Der tegner sig heller ikke et entydigt billede af, hvem der samarbejdes med afhængig af sognenes størrelse og beliggenhed, ligesom forholdsvis få har nævnt samarbejde med et lokalråd og andre menighedsråd.

4.4 Hvad samarbejdes der om?

Den følgende figur illustrerer, ***hvilke områder/aktiviteter*** der samarbejdes om.

[47] Udover de i diagrammet nævnte samarbejdspartnere er følgende organisationer hver nævnt en gang: Grundtvigsk Forum, Kræftens Bekæmpelse, kunstforening, hjemstavnsforening, forsamlingshus, borgerforening, madklub, andet menighedsråd, venneforening, teaterforening, pensionistforening, missionsforening, Y – Mens Club.

Figur 3: ”Hvilke områder/aktiviteter samarbejdes der om”. Svar fra 18 menighedsråd, Malt Provsti, 2012.

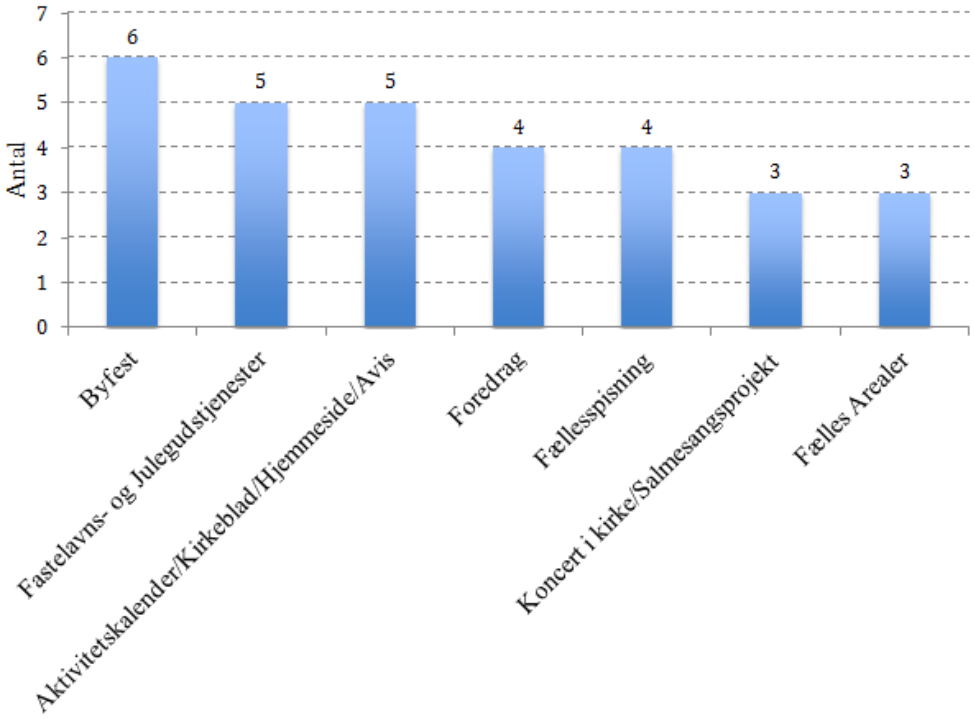

Aktiviteterne er som helhed rettet mod en bred aldersgruppe men finder ofte sted som årlige enkeltarrangementer. Her tænkes eksempelvis på fastelavns– og julegudstjenester, hvor det foreningsrelaterede samarbejde ofte går ud på at hjælpe med bespisning, bagning, optræden mm. Et interessant spørgsmål i denne sammenhæng er, hvor ofte der i forbindelse med aktiviteterne er tilknyttet et kirkeligt element eller en kirkelig handling, ligesom det er interessant at se nærmere på, om hjælpen også ”går den anden vej”. Her tænkes på, om kirken er involveret i det lokale samarbejde, når der ikke er knyttet en kirkelig aktivitet til handlingen, eksempelvis i form af den praktiske hjælp, som mange foreninger yder kirken i forbindelse med blandt andet fastelavns – og julegudstjenester. Spørgsmålet vil til dels blive besvaret i afsnit 4.5 og vil blive forsøgt yderligere uddybet i forbindelse med interviewdelen af undersøgelsen.

4.5 Samarbejdets fremtidige betydning

På spørgsmålet om fremtidige samarbejdsområder er det oplagt at se nærmere på, om der her er tale om fornyelser eller nye områder og ideer med henblik på udvikling i de enkelte sogne og/eller Malt Provsti som helhed.

Hvilket fremtidigt samarbejde mellem menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd kunne man forestille sig?

Tabel 4: ”Hvilket fremtidigt samarbejde mellem menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd kan I forestille jer”. 28 svar fra 18 menighedsråd, Malt Provsti, 2012.

Antal	Beskrivelse
7	Fortsættelse eller udbygning af nuværende
5	Familie/Festgudstjeneste
3	Lokalråd
3	Fælles foredrag
2	Spejdere
2	Forsamlingshus
2	Sportsforening
2	Rekreative arealer
2	Museer

En stor del af menighedsrådene har givet flere end et svar. Et enkelt menighedsråd har undladt at svare på spørgsmålet, mens fordelingen af de resterende svar fremgår af ovenstående tabel.

Samlet set ligger forslagene inden for de samme områder som de eksisterende samarbejdsområder og medinddrager mange forskellige foreninger og arrangementer. Menighedsrådet i Rødding, som er det største sogn, nævner i besvarelsen om det fremtidige samarbejde en problematik, som med stor sandsynlighed også er aktuel i mange andre sogne, når de siger: *”Kan vi ikke sådan svare på. Det vil afhænge af, hvad der skal arrangeres. Rødding er en by med nok mere end 28 forskellige foreninger.”*[48]

Med mange forskellige foreninger som udgangspunkt er spørgsmålet, hvor man finder et fælles udgangspunkt og en fælles interesse i samarbejdet. I forbindelse med menighedsrådenes kommentarer til det fremtidige samarbejde, peger besvarelserne da også i retning af, at man i de enkelte sogne har fokus rettet mod forskellige områder som væsentlige begrundelser og samarbejdsfelter. Eksempelvis lægger man i Øster Lindet, et lille sogn, vægt på et byforskønnelsesprojekt og at:

”Gøre byen til et rart sted at være og tiltrække tilflyttere. Hjælp til ressourcesvage. Arbejde for bedre transportmuligheder for skole – gymnasieelever og personer uden kørekort.”

Her vægtes en række sociale funktioner og byfornyelser, medens man i Bække vil:

”Samarbejde omkring vores familiegudstjenester – hvor foreningslivet kan få del ved praktisk hjælp – blandt andet til vores Gud og pizza, hvor spejderne netop er blevet opfordret til at være med. Samarbejde omkring flere større ar-

[48] Rødding tilhører gruppen af store sogne, og det viser sig i forbindelse med interviewdelen, at selv de mellemstore og små sogne har forholdsvis mange foreninger.

rangementer i byen – hvor kirken kan blive en vigtig medspiller. Vi har blandt andet foreslået Lokalrådet, at indvielsen af det lokale anlæg knyttes sammen med en festgudstjeneste i Anlægget eller Kirken. Vi vil fortsætte med at opfordre vores lokale foreninger til at tænke kirken med i deres program."

I Bække har man fokus på at tænke kirken med ind i samarbejdet, så der medinddrages en kirkelig handling, herunder at "flytte" en kirkelig handling væk fra kirken som til det lokale anlæg. Citaterne illustrerer, at man i det fremtidige samarbejde har fokus på forskellige områder, om end der også kan være tale om en række forskellige faktorer som motivation for samarbejdet. Denne problematik kan give anledning til at overveje, om en samlende organisation med deltagelse fra menighedsrådene vil kunne skabe mulighed for et optimalt og helhedsorienteret udbytte af samarbejdet til gavn for lokalområdet. Det skal her fremhæves, at yderligere tre menighedsråd også har nævnt samarbejde med lokalrådene i deres fremtidige forslag.

De enkelte menighedsråd har, som tidligere nævnt, ofte et solidt kendskab til - og engagement i - det lokale område og de aktiviteter, der knytter sig hertil. Spørgsmålet er, om der i den forbindelse knytter sig særlige styrker til de lokale foreninger og menighedsråd.

Hvilke styrker mener I, at det lokale menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd har?

Tabel 5: Hvilke styrker mener I, at det lokale menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd har? Svar fra 19 menighedsråd, Malt Provsti, 2012. Flere menighedsråd har angivet flere svarmuligheder.

Antal	Beskrivelse
15	Styrker sammenholdet/landsbyens overlevelse/ sammenhængskraft
6	Bred kontakt til den lokale befolkning
6	Gensidig hjælp/bedre økonomi til fælles aktiviteter
4	Kendskab til hinandens aktiviteter
1	Kirken ønsker at henvende sig bredt
1	Kontakt til politikere
1	Bestyre egen kirke

Sammenhængskraften nævnes i forbindelse med svarene fra næsten alle menighedsråd, og den brede kontaktflade og gensidig hjælp/bedre økonomi fremhæves også som væsentlige styrker i de lokale organisationer.

Nedenstående citater illustrerer en række forskellige eksempler på uddybende besvarelser. I Bække fremhæver menighedsrådet kirken og de kirkelige handlinger som handlinger, der gavner lokalsamfundet, fordi*:*

”Det lokale menighedsråd har en bred berøringsflade idet alle, der får deres børn døbt også er medlem af Folkekirken. Igennem vores eget arbejde i kirken har vi en stor berøringsflade, der både dækker børn, unge og ældre. Vores styrke er, at mange af vores arrangementer samler folk på tværs af alder, bopæl og sociale tilhørsforhold. Vi bestræber os på, at det vi laver i Kirken henvender sig til en bred del af befolkningen, og at Kirken har et tilbud til alle aldre – både i form af gudstjenester, koncerter, studiekredse, korarbejde og musikarbejde for de allermindste – samt et solidt ældrearbejde i løbet af året og særligt henover sommeren.”

Menighedsrådene i Stenderup og Læborg medinddrager tillige områder, der ikke er kirkeligt relateret:

”Alle råd og foreninger er med til at styrke sammenholdet i lokalområdet, hvilket er en styrke i sig selv. Der udveksles ideer, og der er en vilje til at skabe liv og vækst. Bygninger og pladser bliver holdt ved lige.”[49]

”Kulturbærer for alle aldersgrupper og livsfaser. Økonomisk sikkerhedsnet under fælles arrangementer i hele sognet på tværs af foreninger.”[50]

I lighed med begrundelserne for ønsket om fælles mødesteder lægges der atter i mange svar vægt på, at menighedsråd og lokale foreninger samlet set skaber sammenhængskraft, lokalsamfundets overlevelse og et attraktivt lokalsamfund hovedsagelig via:

- Godt lokalt kendskab
- Gensidig hjælp og udveksling af ideer
- Bred kontakt til lokalbefolkningen
- En samlet opbakning

Menighedsrådene blev spurgt om deres personlige motivation for at lægge et arbejde i frivillige foreninger:

Hvad er jeres personlige motivation for at lægge et arbejde i menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd?

Tabel 6: ”Hvad er jeres personlige motivation for at lægge et arbejde i menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd?”. 21 svar fra 19 menighedsråd, Malt Provsti, 2012.

7	Kirken og det kirkelige arbejde som motiverende faktor
7	At fremme det lokale samarbejde
7	Medinddrager både det kirkelige og det lokale samarbejde

[49] Menighedsrådet i Stenderup
[50] Menighedsrådet i Læborg

Tabellen viser, at der er en ligelig fordeling mellem kirken, det lokale samarbejde og en kombination af kirken og det lokale samarbejde som motiverende faktorer for arbejdet. Nedenstående er eksempler på besvarelser fra menighedsråd fra små og mellemstore sogne, der har angivet flere svarmuligheder:

Skrave:

- *"Være med til at holde liv i vores lokalsamfund"*
- *"Gerne vil bibeholde et lokalt kirkeligt arbejde i vores sogn"*

Sdr. Hygum:

- *"For at skabe rammerne for det lokale kirkeliv"*
- *"Nysgerrighed"*
- *"Blev spurgt og tog opgaven positivt op"*
- *"Ville være med til at gøre kirken mere folkelig"*

Folding:

- *"Interesse for det kirkelige fællesskab"*
- *"Gøre noget for fællesskabet"*
- *"Tage ansvar for vores kirke og dens drift"*
- *"Bevare kirkegården som lokalt gravsted"*

Sognene her medinddrager såvel det kirkelige som det lokale fællesskab, men samlet set vægter størstedelen eller 67 % kirken og det kirkeligt relaterede som motivation for at lægge et arbejde i de lokale foreninger og menighedsråd. At man er motiveret af egne interesser er der ikke noget overraskende i, men spørgsmålet er, om man selv er med til at begrænse mulighederne, hvis der satses for "snævert".

4.6 Lokalsamfundet og samarbejdets indflydelse

De sidste 2 spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen har fokus på samarbejdets indflydelse på lokalsamfundet nu og i fremtiden.

Hvordan mener I, at jeres arbejde i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet gavner lokalsamfundet?

Tabel 7: ”Hvordan mener I, at jeres arbejde i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet gavner lokalsamfundet?”. 24 svar fra 18 menighedsråd, Malt Provsti, 2012.

Antal	Beskrivelse
13	Samfundet som helhed
10	Folkelig forankring omkring folkekirken
1	Tiltrække tilflyttere

Af tabellen kan det ses, at der er en næsten ligelig fordeling mellem samfundet som helhed og et ønske om at gøre kirken mere folkelig. Menighedsrådet i Gesten, et mellemstort sogn, nævner et andet aspekt, som også fremhæves af flere andre sogne i forbindelse med besvarelsen af det næste spørgsmål, nemlig at *”et fortsat styrket samarbejde gør det mere attraktivt at bosætte sig i sogne.”* I Sdr. Hygum, et lille sogn, har man i højere grad fremhævet det kirkelige som omdrejningspunkt. Man nævner i prioriteret rækkefølge følgende punkter:

- *”Sikre at kulturarven vedligeholdes”*
- *”Er bindeled mellem borgere og kirke”*
- *”Skaber rammerne til evangeliets forkyndelse”*

Kirken og kirkens budskab har, ifølge menighedsrådene, fortsat en væsentlig plads i formålet med samarbejdet, men sammenhængskraft og samfundet som helhed har – og får den højeste prioritering - i størstedelen af besvarelserne, også i undersøgelsens sidste spørgsmål:

Hvordan mener I, at arbejdet i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet kan blive til <u>større</u> gavn for lokalsamfundet?

Tabel 8: *”* Hvordan mener I, at arbejdet i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet kan blive til <u>større</u> gavn for lokalsamfundet?”. 19 svar fra 17 menighedsråd, Malt Provsti, 2012.

Antal	Beskrivelse
8	Skabe yderligere sammenhængskraft/gennemslagskraft
7	Synliggøre kirken/bevare kirken
2	Attraktivt at bosætte sig i sognet
2	Svært at svare på/ikke gøre mere
(2)	(Undlod at svare)

Kirken og det at skabe yderligere sammenhængskraft vægtes næsten ligeligt som svar på spørgsmålet om, hvordan arbejdet i de lokale organisationer kan blive til større gavn for lokalsamfundet.

Som eksempel på et af de sogne, der prioriterer specielt den rolle og betydning, som kirken har og vil få i forbindelse med samarbejdet, kan nævnes Bække.

Her lægges der eksempelvis megen vægt på, at kirken skal være en naturlig og integreret del af foreningernes aktiviteter:

"Samarbejdet med lokale foreninger og institutioner har været givende for Kirken, og derfor ser vi det som en naturlig del af vores arbejde i dag. Det har været tilvænning i dele af foreningslivet – men vi har indtryk af, at man i dag synes det er helt naturligt at afholde fastelavn i både Kirken og Hallen, have spejdergudstjeneste, hvor spejderhytte og Kirken bruges og afholde Plejehjemsgudstjenester, der er åben ikke kun for plejehjemmet men for byens ældre."

Askov, et mellemstort sogn, er et andet eksempel på, at kirkens folkelige forankring er et mål:

- *"at skabe en folkelig forankring omkring kirken"*
- *"at kirken er synlig i lokalområdet".*

Menighedsrådet i Hovborg, et mellemstort sogn, vægter tillige et fortsat selvstændigt menighedsråd*: Ved at bevare et selvstændigt menighedsråd, er det lettere at samarbejde med de lokale foreninger og øge interessen for den lokale kirke og nærhed.* I Folding fremhæver man derimod en række punkter omkring samarbejdet, der kan skabe større gavn for lokalsamfundet som helhed:

.

- *"Vi har større gennemslagskraft sammen"*
- *"Kan samarbejde om arrangementer"*
- *"Vi kan støtte lokalsamfundet"*
- *"Vi kan være mere aktive".*

Flere menighedsråd kommer med samme begrundelse som i Folding, og som det fremgår af tabel 7, at man ved hjælp af samarbejde kan skabe større sammenhængskraft i sognet som helhed. For en stor dels vedkommende gælder det også her fortsat, at en folkelig forankring eller opbakning om folkekirken prioriteres højt i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt samarbejdet kan blive til større gavn for lokalsamfundet.

4.7 Sammenfatning

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen ønsker man fra kirkens side i de fleste sogne et samarbejde mellem kirke og foreninger, og der mangler som oftest ikke mødesteder. Menighedsrådene er en ressource for de enkelte lokalsamfund, idet de består af en række "ildsjæle" med et solidt lokalt kendskab, der lægger et stort frivilligt arbejde i menighedsrådene. I en stor del af menighedsrådene ønsker man at synliggøre kirken igennem samarbejdet med forskellige foreninger, medens man i en lidt større andel af besvarelserne vægter sammenhængskraften og den generelle lokale udvikling som konkrete mål for samarbejdet.

Der samarbejdes bredt men samarbejdet er oftest koncentreret om årlige enkeltarrangementer i forbindelse med højtiderne og andre årlige begivenheder. Der er plads til fornyelser, men der er fortsat som oftest ikke tale om fornyelser, hvor daglige/ugentlige kontakter/samarbejde indgår.

Denne del af undersøgelsen peger i retning af sogne, der passer ”hvert sit”. Der er ikke umiddelbart resultater, der tyder på meget samarbejde på tværs af sognene, ligesom lokalrådene kun er nævnt som samarbejdspartner i et begrænset antal besvarelser. Med spørgeskemaundersøgelsen som udgangspunkt, tyder det ikke på, at der er de store forskelle mellem sognene. Det kan være vanskeligt at konkludere noget endeligt på området, idet der dels kun er der tale om et forholdsvis lille materiale, og dels om et forholdsvis begrænset geografisk område, der kan være medvirkende til at gøre sognene mere homogene.

5 Resultater fra interviews med 4 præster og 4 menighedsrådsformænd [51]

De følgende interviews er som tidligere nævnt lavet med henblik på at give mulighed for en opfølgning af særlige kendetegn i de enkelte sogne og at uddybe og supplere spørgeskemaundersøgelsen. Interviewene har samtidig gjort det muligt at spørge nærmere ind til de enkelte sognes traditioner samt en række relevante baggrundsoplysninger som befolkningssammensætning og af-/tilvandring.

På trods af en på forhånd given spørgeramme har den semistrukturerede tilgang til interviewene gjort det muligt, men også nødvendigt, at rette fokus mod forskellige områder undervejs, idet man ikke vægter og prioriterer ens i de enkelte sogne. Denne del af undersøgelsen sætter derfor spørgsmålstegn ved sognenes homogenitet på en række områder. Som følge heraf bliver et interessant spørgsmål, om man alligevel kan tale om forskellige typer af sogne, og om typologien er - og bør - være rettesnor for omfanget/behovet for samarbejde, specielt i et fremtidsperspektiv.

Følgende sogne er udvalgt med udgangspunkt i de tidligere nævnte kriterier:

Præster er interviewet i henholdsvis Lindknud, Bække, Skodborg og Rødding.

Menighedsrådsformænd er interviewet i henholdsvis Øster Lindet, Folding, Rødding og Åstrup.

5.1 En række fælles kendetegn i samarbejdets bredde, lokalt engagement og kendskab

På en lang række områder bekræfter interviewene fortsat, at der er tale om forholdsvis homogene sogne. Der er generelt en god bredde i såvel kirkernes som foreningernes tilbud uafhængig af sognets størrelse og beliggenhed. Man lægger vægt på, at der arrangeres bredt og gerne i samarbejde med de lokale foreninger: *"Mange foreninger vil gerne have en kirkelig del af deres arrangementer."*[52]

Et fælles kendetegn er desuden, at menighedsrådets medlemmer ofte har siddet flere perioder i menighedsrådene, og at de i mange tilfælde er barnefødt og har rødder tilbage i sognene eller har boet en stor del af deres liv i det pågældende sogn: *"Det er ofte dem, der har rødder tilbage herude, der er de aktive,"* fortæller sognepræst Helle Jensen fra Lindknud, som er et lille sogn. Det er ofte de samme *ildsjæle*, der går igen i forskellige foreninger. De interviewede menighedsrådsformænd repræsenterer således selv eksempler på sognebørn, der er

[51] Når der samlet set kun er tale om 7 sogne, er det fordi man i et sogn har valgt at interviewe både præsten og menighedsrådsformanden.
[52] Kim Bach, sognepræst i Skodborg og Skrave.

aktive i flere og ofte meget forskellige sammenhænge, også uden for et kirkeligt regi Der er tale om eksempelvis lokalpolitik, lokale foreninger og landsdækkende organisationer.

Samlet set synes menighedsrådene således at være ensbetydende med en ikke ubetydelig ressource for de enkelte lokalsamfund i kraft af engagement, lokalkendskab, viden og erfaring. En stabilitet, der på samme tid rummer en uvurderlig ressource, men måske samtidig er ensbetydende med mindre sandsynlighed for fornyelser. I forbindelse med flere af interviewene fremhæves en problematik, set fra kirkens side, om at det er sværere at nå den unge generation. Eksempelvis udtaler sognepræst Martin Ingemann Jensen, Rødding, at *"dem som vi mangler, det er børnefamilierne".* I Rødding er der samtidig ikke den store kontakt med idrætsforeningerne. En problematik, hvor det kunne overvejes, om der er et potentiale for yderligere samarbejde, hvis menighedsrådene var bredere sammensat rent aldersmæssigt med henblik på at skabe et øget interessefællesskab mellem unge familier, sportsforeninger og menighedsråd.

5.2 Store kontra små sogne

Spørgeskemaundersøgelsen pegede ikke umiddelbart i retning af de væsentlige forskelle mellem små og store sogne, hverken i sammensætningen af menighedsrådene, omfanget af samarbejde eller samarbejdsområderne. Interviewene bekræfter da også, at man for en stor dels vedkommende samarbejder inden for de samme områder og med de samme typer af foreninger i de forskellige sogne. Derimod ser det snarere ud til, at der er en forskel på de præmisser og de motiver, der ligger bag samarbejdet.

5.2.1 En demografisk forskel

Interviewdelen har gjort det muligt at indhente en række mere detaljerede oplysninger om de enkelte sognes befolkningssammensætning med henblik på en nærmere undersøgelse af, om eventuelle forskelle har indflydelse på samarbejdet. Der er i Malt Provsti tale om sogne af forskellig størrelse og befolkningssammensætning.

I Rødding, en af centerbyerne og det største sogn, hvad indbyggertal angår, karakteriserer menighedsrådsformand, Conja Jensen, eksempelvis sognet som:

"Det er typisk "byen" man trækker ind til [når man bliver ældre eller har solgt en gård/landejendom]. Der er stor opbakning om kirken, det er ikke et udpræget landsogn."

Tendensen bekræftes af sognepræst, Martin Ingemann Jensen, fra samme sogn: *"Her er en blandet befolkning, en del overrepræsentation af ældre, som flytter hertil, når fysikken svigter. Her er ældreboliger og andelsboliger…"*

Menighedsrådsformand, Bent Nielsen, Folding, som er et mellemstort sogn, fortæller:

"Der er vækst i sognet og nye boliger. Unge flytter hertil samt ældre, der har boet udenfor byen."

Sognene repræsenterer i disse tilfælde eksempler på, at store og mellemstore sogne tiltrækker den ældre del af befolkningen, medens undersøgelsen tyder på, at de mindre sogne kan adskille sig på dette område. Sognepræst Helle Jensen fra Lindknud, som er et forholdsvist lille sogn:

"Her er tale om 2 forskellige kulturer: en gammel landkultur som er meget foreningsaktive og en nyere, hvor lavprishuse trækker en anden gruppe til."

I Bække, et mellemstort sogn med 1670 indbyggere, nævner sognepræst Bitten Weile, at kirkens rolle er forandret, fordi Bække har udviklet sig til en by med flere pendlere, lave huspriser, stor procentdel af lejeboliger og en række sociale problemer:

"Kirken har en stor og ny social rolle. Den kulturelle rolle fylder mindre i forhold til den sociale rolle, det kan ikke bære, når det bliver for finkulturelt."

Bække er kendetegnet af en stor grad af nomadefamilier[53] og stor løbende udskiftning af befolkningen. Samlet set tyder det på, at kirkens rolle her er ændret til også at omfatte en række sociale forpligtelser. I Åstrup, som er et mellemstort sogn, kendetegnet ved et stort opland, fortæller menighedsrådsformand Peter Nygård: *"Stabilt indbyggertal og størsteparten bor i byen, der er en god blanding af familier og nogle nomadefamilier…"*

Noget peger i retning af, at man med udgangspunkt i interviewene kan lave en overordnet kategorisering af sognene ud fra en række demografiske data[54]:

- Tyndt versus tæt befolkede sogne rummer, ifølge interviewene, generelt flere familier, der kun bor i byen i kortere tid end de større sogne gør. Dette er ensbetydende med en stor løbende udskiftning i en bestemt gruppe af befolkningen. Der er i et enkelt tilfælde også tale om et mellemstort sogn, hvor sociale problemer fremhæves som værende af betydning for kirkens arbejde.
- De mellemstore og store sogne er til gengæld oftere kendetegnet af en lille overvægt af ældre. Man flytter til "byen" for at bo tæt på forretninger og offentlige tilbud eller flytte på plejehjem, ligesom der her er mulighed for andelsboliger, når huset eller gården på landet er solgt.

[53] Nomadefamilier er et begreb, der dækker over familier, der flytter fra kommune til kommune, ofte for at undgå kommunal indgriben.

[54] Her skal det atter påpeges, at undersøgelsen bygger på et lille undersøgelsesgrundlag, og at denne problematik med fordel kunne analyseres yderligere med udgangspunkt i flere demografiske data og sogne.

På trods af ovennævnte forskelle er der ikke noget, der peger i retning af, at aktiviteten og samarbejdet er mindre i de små end i de større sogne. En række ildsjæle får det ”til at køre” på trods af større befolkningsudskiftning og eksempler på sociale problemer i de mindre sogne. Måske er det netop et forsøg på at få tingene til at hænge sammen, der motiverer til et stabilt samarbejde og mange forskellige foreningstilbud i de små sogne. Spørgsmålet er, om man fortsat i fremtiden kan opretholde engagementet på forholdsvis få hænder i de mindre enheder. Er det - og vil det i fremtiden være en fordel - om aktiviteterne i højere grad tilpasses forskellige målgrupper? Betragtes forskellene i et helhedsperspektiv, er spørgsmålet, om behovet for samarbejde og samarbejdsområder er og bør være ens i sogne af forskellig størrelse/forskelle i demografi, hvis en optimal og gavnlig effekt for lokalområdet som helhed skal være målet.

5.2.2 Den lokale opbakning

Et nærliggende spørgsmål er, om ovenstående forskelle påvirker eller giver sig udslag i såvel foreningernes som menighedsrådenes arbejde. Interviewene bekræfter for en stor dels vedkommende, at man generelt oplever god lokal opbakning fra befolkningen omkring både kirkens[55] og foreningernes arbejde. Menighedsrådsformand, Peter Nygård, fra Åstrup, som er et mellemstort sogn, udtaler:

”Der er god opbakning om kirken til arrangementer, vi var snart 100 til adventskoncert, og friluftsgudstjenesten samler 40-50 mennesker.”

Bent Nielsen, menighedsrådsformand i Folding, som er et mellemstort sogn, fortæller: *”Vi var 25-40 mennesker til arrangement om Grundtvig sammen med højskolen”,* og i Bække, som tilhører gruppen af mellemstore sogne, kan man endog samle 100-120 mennesker til spaghettigudstjenesterne, fortæller sognepræst Bitten Weile. Selvom man i Bække har flere socialt udsatte familier og mange gennemgangsfamilier, har dette overraskende nok ikke nogen indflydelse på aktivitetsniveauet og opbakningen. Tværtimod peger det i retning af, at kirkens gratis tilbud måske bruges i større omfang end i andre sogne.

Spørgsmålet er nok snarere, hvad man forbinder med tilstrækkelig opbakning. Er det tilstrækkelig opbakning, når man kan samle 25 – 50 mennesker om et lokalt arrangement? Flere præster anlægger på dette område en mere kritisk synsvinkel. Som eksempel nævner Martin Ingeman Jensen, der er sognepræst i henholdsvis Rødding og Øster Lindet:

”I Øster Lindet har man eksempelvis gudstjenester med spisning bagefter i samarbejde med madklubben. Det eneste er, at der er lige lidt nok mennesker til, at det kan bære.”

[55] Det er uden for projektets rammer at have fokus på opbakningen til de almindelige gudstjenester, hvorfor der på de kirkelige arrangementer kun er tænkt på det, der ligger uden for disse.

Martin Ingeman Jensen hentyder her til, at der ofte er tale om arrangementer med færre end 20-25 deltagere. Øster Lindet er et lille sogn med mange foreninger og mange alsidige tilbud. Sognet synes at være kendetegnet af lokalt engagement, fordi: *"Man er nødt til at være aktiv i Øster Lindet. Her [i Rødding] kan man godt være medlem uden at være aktiv på samme måde, fordi vi er flere…",* fortæller menighedsrådsformand, Conja Jensen, Rødding.

Atter tyder noget på, at der med stor sandsynlighed kunne ligge et større krav om engagement hos en mindre gruppe i de små sogne. Sognenes størrelse og aktivitetsniveauet tyder da heller ikke, som tidligere nævnt, på at tilbuddene og foreningerne er færre i de mindre sogne. Tværtimod synes interviewene at pege i retning af, at foreningslivet, både hvad angår mængde og alsidighed, fuldt ud kan måle sig med - og endog i nogle tilfælde overgå – det, der foregår i de større sogne. Sognepræst Kim Bach, der er præst i både et lille og et mellemstort sogn, peger i den forbindelse på en anden problematik:

"Fordi der er et arrangement hver dag, er det jo altså ikke ensbetydende med, at der kommer nogen."

Kim Bach påpeger her, at selvom man kan præsentere en god aktivitetskalender, kan der mangle opbakning.

Undersøgelsen peger på, at der ikke er fuld enighed om, hvornår man kan tale om god opbakning. Flere menighedsrådsformænd oplever, at der er god opbakning til arrangementer, medens flere præster sætter spørgsmålstegn ved, om der er tale om tilstrækkelig tilslutning. Der ligger et oplagt diskussionsspørgsmål i, om 25 sognebørns fremmøde til et arrangement kan være medvirkende til at skabe sammenhæng, sammenhold og kirkens/landsbyens overlevelse. Måske der her kunne ligge et potentiale i, at flere sogne oftere gik sammen om aktiviteter.

5.2.3 Lokal forankring

Som nævnt under rammebetingelserne er der foruden størrelsesforskellen tale om sogne med forskellig historisk baggrund i Malt Provsti. Kommunesammenlægningerne i 1970 og 2007 og skolelukninger har ifølge flere menighedsrådsformænd sat deres præg på det lokale samarbejde. Menighedsrådsformand Peter Nygård fra Åstrup Sogn, som er et mellemstort sogn, siger i forbindelse med kommunesammenlægningerne og samarbejde:

"Det er man også nødt til at have i sådan et lille område, fordi vi først i 70`erne blev slået sammen med Holsted Kommune. Så var vi [Åstrup] den anden største by og politikerne koncentrerede sig om Holsted, det er jo centerområdet. Vi vil gerne holde liv i byen. Det er en stor sammenhæng, så der er ikke tale om hverken kirken eller byen, men det hele."

Noget tyder på, at man her forsøger at værne om et oprindeligt lokalområde, fordi man ikke vil risikere at ”forsvinde” i en større enhed. Et andet eksempel på, at man i de mindre sogne i højere grad værner om sit eget eller ”vil selv”, er i Skodborg og Skrave. Her har man et fælles sognehus, men som sognepræst Kim Bach fortæller, ønsker Skrave ikke at bruge det. De holder møde i et lille graverkontor, og tendensen er, at:

”Man lukker sig om sit eget, man er bange for at blive opslugt af de større sogne, det gør samarbejde på tværs af sognegrænserne svært. Der er ikke den store motivation (...) begge steder samarbejder foreningerne, de beriger hinanden.”

Samme tendens kan ses i følgende udtalelse fra sognepræst Helle Jensen, Lindknud, som er et lille sogn:

”Vi er vores egne, vi kan selv. Det er ligesom, at man rykker 50 år tilbage i tid. Når man kommer hjem, så er man her, så er det her, at man gerne vil have at det foregår, og derfor gør man meget for at holde foreningslivet i gang.”

Helle Jensen påpeger dog samtidig, at *et samfund også kan blive for lille, så der ikke er plads til bredden.* Bent Nielsen, menighedsrådsformand i Folding, bekræfter, at der forskel på, hvad der foregår i sognene: *”Brørup by er delt. Der er forskel på, hvad der foregår i sognene. Folding er blevet en del af en større by [Brørup] og bykirken er Johanneskirken, der formentlig er storebror.”*

Også dette citat bekræfter, at man i et vist omfang værner om hvert sit sogn, selvom sognene er beliggende i den samme by, men alle er dog enige om, at samarbejde i et eller andet omfang er til gavn for lokalsamfundet. Sognepræst Kim Bach bekræfter, at der er en *”tendens til, at de små sogne holder på sig selv(.....) Mange pendlere men alligevel ”sognebevidsthed” – her bor vi, her skal være trygt at være”.* Spørgsmålet er, om man dermed udelukker et bredere samarbejde, og her tænkes specielt på det samarbejde, der eventuelt kunne foregå på tværs af sognegrænserne.

På trods af delingen af Brørup by har man eksempelvis her valgt at fusionere Folding og Brørups håndboldklubber. Ifølge Bent Nielsen har man af samme årsag ikke behov for samarbejde med sportsforeninger i Folding, fordi man klarer dette i ”hovedbyen”. I stedet har man valgt at fokusere mere på musikken, kor og koncerter i Folding end man gør i Brørup og betragter udelukkende denne udvikling som positiv.

I Rødding, det største sogn i undersøgelsen, er man imidlertid forsigtig med at ”blande” de store og små sogne. Menighedsrådsformand, Conja Jensen, fortæller:

”Vi føler ikke, at vi på samme måde [som de mindre sogne] er en del af foreningslivet som sådan. Så er det noget bestemt i forhold til

men[56]*(.....) Som det store menighedsråd skal vi ikke være dem som bestemmer, det er vigtigt at holde igen. Vi har et fællesråd med Øster Lindet og mødes 3-4 gange årligt. Det er ofte økonomien, der gør, at det er godt at gå sammen."*

Eksemplet her peger, som den ovenfor nævnte fusion i Folding/Brørup, i retning af, at man ikke mener, det er nødvendigt at forene kirke og foreninger i samme grad, som der er behov for i de mindre sogne.

Skolelukninger er ifølge flere sogne med til at gøre samarbejdet vanskeligere, fordi: *"Vandring af aktiviteter og måske også personer til byerne, pustes til af politikerne ved, at de nedlægger de små skoler",* fortæller menighedsrådsformand Bent Nielsen fra Folding, et mellemstort sogn. En udvikling, som bekræftes af Birte Kristensen fra Øster Lindet – et lille sogn, syd for Kongeåen: *"Skolen lukkede sidste år, den var samlende faktor for sognet, også for kirkens aktiviteter".* Skolerne kan have været den samlende faktor, når der skulle arbejdes på tværs af foreninger. Det kan ikke udelukkes, at tilstedeværelsen af en lokal skole stadig har indflydelse på, i hvilken grad samarbejdet finder sted.

Den lokale forankring kommer tilsyneladende til udtryk som:

- at "passe på sit sogn" i forhold til bysognet
- at forsøge at holde gang i de små sogne, så de fortsat kan bestå

Kirken vægtes i begge tilfælde som samlende faktor, især i de helt små sogne. De store og større sogne adskiller sig ved, at man her tilsyneladende i højere grad får mulighed for at fokusere mere koncentreret på færre områder, fordi man "hviler mere i sig selv". Dette ser ud til at kunne give en række nye muligheder i form af samarbejde på tværs af sognene, fordi man i modsætning til de små sogne ikke har det samme behov for at kæmpe for sognets overlevelse.

5.3 Syd og nord for Kongeåen

De forandringer, der fulgte med kommunesammenlægninger og lukninger af skoler, ser ud til at have påvirket motivationen for og betydningen af samarbejdet i de enkelte sogne. En vis lokal forankring, sognenes størrelse og det indbyrdes forhold, de tidligere har haft, ser ligeledes ud til at være afgørende faktorer for deres nuværende ønsker og behov for samarbejde. Et nærliggende spørgsmål er, om den historie, der knytter sig til sognenes beliggenhed i forhold til Kongeåen, har betydning for og indflydelse på samarbejdet.

I forbindelse med interviewene nævner sognene nord for Kongeåen ikke umiddelbart beliggenheden, medens den spontant påpeges som værende af betydning i sognene syd for. Alene dette kan indikere, at man vægter spørgsmålet

[56] Der tænkes her på, at der i forbindelse med samarbejdet indgår et kirkeligt element eller en kirkelig handling.

forskelligt. Forskellen er ifølge sognepræst Kim Bach fra Skodborg, som ligger syd for Kongeåen, blandt andet:

"Man skal hernede nok skynde sig langsomt med forandringer. Der er noget vi skal lige se dig an agtigt i Sønderjylland."

Årsagen kobles sammen med, at landsdelen tidligere har været besat, og at folk hernede er mere autoritetstro end nord for Kongeåen. Til gengæld hersker der ifølge Kim Bach en *"diakonånd"* syd for Kongeåen. Man hjælper hinanden, og kirkens lokaler bliver brugt til fælles møder. Sognepræst Martin Ingemann Jensen fra Rødding som også ligger syd for Kongeåen, fortæller:

"Der er ikke mange gennemgangsfamilier, og pensionisterne er meget aktive. De er meget lokalpatriotiske og loyale over for det, der foregår her."

Menighedsrådsformand Birte Kristensen fra Øster Lindet, et lille sogn syd for Kongeåen, bekræfter tendensen, idet man også her *"gerne vil bevare traditioner"*. Der ligger umiddelbart en værdi i form af stabilitet, en indbyrdes hjælpsomhed og en loyalitet over for sit område i den sydlige del af Malt Provsti. Undersøgelsen peger samtidig i retning af en *holden fast* i de gamle traditioner, som kan være en begrænsende faktor, når - og hvis - der skal tænkes nyt. De samme værdier kan ikke udelukkes også at kendetegne sognene nord for Kongeåen. Der ligger snarere en forskel i, hvorvidt man er opmærksom på disse værdier.

5.4 Kirkens rolle i foreningssamarbejdet

Som tidligere nævnt svækkes kirkens indflydelse til stadighed, hvilket ikke mindst ses i forbindelse med dalende tilslutning til gudstjenester og faldende medlemstal i folkekirken. Derimod ser det ud til, at de specielle gudstjenester, der eksempelvis foregår i forbindelse med byfester og sports- og spejderarrangementer, har god opbakning. Eksempelvis udtaler sognepræst Bitten Weile fra Bække:

"I dag er det helt naturligt, at man ved fastelavn først er i kirken og derefter i hallen. Der er også sportsfestgudstjeneste og gudstjeneste på plejehjemmet, som foregår som gudstjeneste omkring kaffebordet. Der er en helt anden løssluppenhed omkring det hele, flere og flere kommer og føler sig til rette, man er sammen på kryds og tværs af alder. Kirken indbyder til andre arrangementer, aftenhøjskole og efterårsmøde, og det er altid med kirkelig relevans."

Man arbejder her på at nå bredden og medinddrage kirken og åbne den i mange forskellige sammenhænge. Sognepræst Martin Ingemann Jensen, Rødding, er mere kritisk i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt kirken skal være "mødestedet":

”Kirken som det sted man mødes, det tror jeg er en dødssejler. Jeg ser det ikke som et sted, hvor man skal komme dagligt og sidde og hygge sig med de andre. I de mindre sogne bliver det måske fællesskabets sted. Faren ved det bliver, som jeg ser det, at kirken bliver de helliges sted. Så bliver det en lukket kreds, ”dem” der kommer der, så kan alle ikke komme der. Dem, der er der, er nok rigtig godt inde i troen, og så virker det mere afskrækkende end tiltrækkende. Hvis man nærmest skal trække folk i håret hen til de aktiviteter, der er, er det her så rigtig kirke eller er det bare en farce?”

Spørgsmålet er, hvad kirkens rolle er og fremover skal være i det samarbejde, der foregår med foreningerne i landsognene. Martin I. Jensen sætter endog spørgsmålstegn ved, om kirken overhovedet opleves som mulig samarbejdspartner, *” for det er jeg nemlig ikke sikker på”.*

Såvel menighedsråd som præster har, som nævnt under rammebetingelserne, mulighed for indflydelse på det samarbejde, som kirken står for i de enkelte sogne. Menighedsrådsformand Conja Jensen, Rødding, fortæller, at det er vigtigt *”at tiltrække så bredt et udsnit af folkekirkens medlemmer som muligt i de aktiviteter, der foregår”,* men er samtidig konsekvent i forbindelse med kirkens rolle:

”Det er vigtigt at skille tingene ad. Det som vi skal stå for i kirken, det skal være det, som hører hjemme i kirken. Det er vigtigt at holde fast i kirken, som den rolle kirken har (...) Hvordan hænger det [samarbejdet] sammen i forhold til det, kirken står for. Det at sidde i et menighedsråd, er for mig ikke det samme som at blive medlem af en håndboldklub eller svømmeklubben (...). Vigtigt, at der er forskel, uden at vi skal sætte os hen i et hjørne og sige, at vi vil have det hele for os selv.”

Her fokuseres på kirkens forkyndende rolle og en klar adskillelse mellem at sidde i et menighedsråd og være medlem af en sportsforening. Når kirkens rolle kommer på tale, er flere præster enige i, at man skal værne om kirken som kirke, men samtidig definere kirkens rolle som forholdsvis bred. Kim Bach lægger vægt på, at kirkens holdning er en åben holdning:

”Det er vigtigt, at kirken bliver en vigtig medspiller og er med i foreningerne, fordi man er oppe mod hårde odds, at det ikke bare er de begivenheder, der knytter sig til dåb, bryllup osv. Man skal vise, at man ikke er bange for det moderne liv, vise man er medspiller på forskellige niveauer (...). Jeg kan også som præst bevæge mig ud i foreningerne. Det behøver ikke kun at være i religiøs henseende.”

Han påpeger samtidig, at kirken ikke skal være underholdningssted *men værne om det, man er som kirke*. Kim Bach nævner tillige:

”Kirken bliver brugt meget bredt: børn bliver døbt og deltager derefter i aktiviteter. Hvis gudstjenester er rettet mod de unge, så deltager de. Babysalmesang, minikonfirmand, konfirmand og pizzagudstjeneste kører fast og foregår i

konfirmandhuset og specialfilm [kultfilm], der er råd til det her i Skodborg. Der er overskud på økonomien, og det er vigtigt at lave noget med foreninger med henblik på at skabe økonomiske rammer. Kirken bliver brugt som koncertrum – mange kendte har været fælles med forårsfestudvalget om at arrangere koncert, hvor kirkens rum stilles til rådighed. Det er en god ide for at få folk ind over den der dørtærskel, det er ikke tabuiseret (...). Der var ikke gudstjeneste i forbindelse med koncerten, kirken må ikke tage indtægt, men det må forårsfestudvalget."

Kim Bach nævner samtidig, at *"kirken går ind og bakker op om arrangementer, når der indgår et kirkeligt element og, at kirken er vigtig som medspiller og ikke som modspiller".* For Kim Bach er der også et økonomisk incitament for et samarbejde, hvilket bekræftes af sognepræst Martin I. Jensen fra Rødding. Han kommer desuden ind på kirkens budskab og de fordomme, man skal bryde ned, for at få folk i tale:

"Mange foreninger vil gerne have en kirkelig del af deres arrangementer. Vi har ikke den store kontakt med idrætsforeninger, de har været meget afvisende. Vil gerne være med til at slå hul på en positiv måde, og det kunne være som medsponsor på fodboldhold, servere frugt for løbeklubben osv. Men det har man ikke været interesseret i fra menighedsrådets side, fordi man ikke ser det som kirkens opgave at reklamere for sig selv (...). Tror, at det er vigtigt ikke at være forkyndende i første omgang, for man har jo andet at byde på. Det kunne være en økonomisk kontakt. Nogle er bange for, at man kommer og indoktrinerer ens børn, er bange for, at man kommer for at gøre dem hellige. Det er utrolig fundamentalistiske kristne grupperinger, som folk tit forbinder med det at være kirke og kristen."

Ovenstående citat giver anledning til at overveje, om der fra foreningernes side også kan være tale om en slags "religionsangst" i forbindelse med et samarbejde. Skal kirken hovedsagelig være forkyndende eller skal der satses mere bredt? Eller skal der overhovedet være et samarbejde?

5.5 Sognetyper

Medens spørgeskemaundersøgelsen peger i retning af forholdsvis homogene sogne, giver interviewene et mere nuanceret billede af det samarbejde, der foregår i de enkelte sogne. Interviewene peger i retning af forskelle, der giver anledning til at overveje, om samarbejdet skal være ens i sogne af forskellig størrelse. Resultaterne peger her på en række punkter, hvor interessante forskelle mellem sognene gør sig gældende.

Beliggenheden henholdsvis syd og nord for Kongeåen synes at have indflydelse på, hvorvidt og hvor hurtigt man ønsker forandringer. Man holder tilsyneladende mere fast i traditioner syd for Kongeåen, er mere forsigtig med fornyelser, og man har her i højere grad en "diakonånd". Sognene adskiller sig dog mest markant i kraft af den befolkningsmæssige størrelse. Undersøgelsen viser,

at der er forskelle på små, mellemstore og store sogne, der har indflydelse på samarbejdet med de lokale foreninger og andre sogne.

De små sogne har i højere grad end de store og mellemstore sogne fokus på at "holde gang i og passe på sit sogn", så det fortsat kan bestå som selvstændigt sogn. Specielt i de sogne hvor skolen er lukket, ser det ud til, at kirken får en ny og væsentlig samlende rolle. Man har typisk her et meget righoldigt foreningsudbud og samarbejder og koordinerer aktiviteterne med foreninger, skoler og plejehjem. En væsentlig faktor i denne sammenhæng er desuden den inddeling i land – og bysogne[57], som flere gange er nævnt i interviewene. Landsognene ønsker ikke at blive opfattet som en del af et bysogn og opretholdelsen af et aktivt kirke og foreningsliv i de mindste landsogne bliver derfor væsentlig. De større sogne har i højere grad accepteret et samarbejde på tværs af sognegrænser med henblik på at samle foreningerne i større enheder, og noget tyder på, at man ikke i de store sogne har det samme behov for at integrere kirken i samme omfang som i de små sogne.

En række demografiske forskelle mellem sognene har også indflydelse på samarbejdet. De mindre sogne har flere nomadefamilier end de større, og kirken har som følge heraf fået en ny social rolle, hvilket specielt fremhæves i et mellemstort sogn. Noget tyder på, at man ikke i de store sogne har det samme behov for at integrere kirken i samme omfang som i de små sogne. I de store sogne er der til gengæld en lille overvægt af ældre og en mere stabil befolkningssammensætning. Samlet set tyder interviewundersøgelsen på, at sognets størrelse kan have en afgørende indflydelse på samarbejdet både med hensyn til motivation, omfang og samarbejdsområder. Forskellene er opsummeret i nedenstående figur.

[57] Et bysogn er i denne sammenhæng de sogne, der før kommunesammenlægningen i 2007 var identisk med de selvstændige kommuner og drejer sig om henholdsvis Vejen, Brørup, Holsted og Rødding.

Figur 5: Figuren illustrerer en række typer af sogne, deres kendetegn og det samarbejde, der foregår.

Sognetype	Kendetegn	Kirkens rolle	Samarbejde
Små	Mange foreninger i forhold til sognets størrelse Kæmper i højere grad for landsbyens overlevelse Nomadefamilier Betragtes som landsogn Ønsker at bevare kirken Ønsker i højere grad fælles mødesteder	Forkyndelsen Skabe sammenhæng	Samarbejder tæt med mange foreninger inden for eget sogn Sognet afgrænser ofte foreningslivet
Mellemstore	Mange foreninger Nomadefamilier	Forkyndelsen Skabe sammenhæng	Sognet afgrænser i et vist omfang samarbejdet med foreninger Begyndende sammenlægninger med foreninger uden for sognet
Store	Fælles møder foregår oftere i de respektive foreninger Mere stabil befolknings-sammensætning Flere ældre	Forkyndelsen Skabe sammenhæng	Adskiller i højere grad kirkens og foreningernes aktiviteter Begyndende sammenlægninger med foreninger udenfor sognet

6 Afsluttende diskussion

Rapportens overordnede formål har været at undersøge, hvordan kirke – og foreningslivet spiller sammen i de danske landsogne. Undersøgelsen er kommet frem til følgende konklusioner:

- Der er interesse i et samarbejde, og der samarbejdes generelt inden for et bredt område, men oftest ikke om daglige/ugentlige arrangementer
- Kirkens rolle er dels forkyndelsen, men også at medvirke til at skabe sammenhæng i lokalsamfundet
- Menighedsrådene besidder en række kvaliteter i form af solidt lokalt kendskab samt stort frivilligt arbejde i menighedsråd og foreninger
- Undersøgelsen peger i retning af forskelle på behovet for samarbejdet, herunder samarbejde med andre sogne, som afhænger af befolkningsmæssig sammensætning og størrelse
- På trods af de forandringer, der er fulgt i kølvandet på kirkens historiske udvikling, har den ifølge undersøgelsen stadig betydning i de enkelte lokalsamfund.

I et overordnet perspektiv, er spørgsmålet, hvorvidt kirkerne og det lokale foreningsliv via et samarbejde kan skabe nye muligheder for udvikling og bæredygtighed i de enkelte sogne. Her står man i fremtiden over for en række udfordringer, specielt hvis der tages udgangspunkt i resultaterne fra interviewundersøgelsen. Dels er der spørgsmålet om, hvorvidt der overhovedet skal samarbejdes og dels kirkens generelle historiske udvikling, den øgede sekularisering og individualisering.

Kirken har sin plads, men den har ikke i samme omfang som tidligere autoritet, og holdningen til religion er forandret. Samfundet er differentieret, religion er et blandt mange subsystemer i det moderne samfund. En sognepræst kommer her endog ind på en form for ”religionsangst”. Ifølge religionsforskerne Peter B. Andersen og Peter Luchau tilpasser kirken sig det differentierede samfund ved at fokusere på det rent religiøse og nedtone den ikke-religiøse del[58]. Et interessant spørgsmål er derfor netop, om der skal samarbejdes.

Undersøgelsen tyder umiddelbart på, at der er brug for – og at man ønsker - et samarbejde fra menighedsrådenes side, men også at man værner om det, man er som kirke. Som væsentlige motivationsfaktorer for samarbejdet vægtes kirkens forkyndende rolle og samfundets sammenhængskraft samlet set næsten ligeligt. På trods af de forandringer, der er fulgt i kølvandet på kirkens historiske udvikling, har den stadig betydning i de enkelte lokalsamfund. Eksempelvis holder en højere procentuel andel end landsgennemsnittet fast i deres medlemskab af folkekirken i landområderne. Udfordringen ligger her i, hvordan man kombinerer det, at ”kirken skal være kirke” og har en forkyndende rolle med en aktiv rolle i et foreningssamarbejde. Hvordan og hvor finder man i

[58] Andersen og Luchau, *Individualisering og aftraditionalisering af danskernes religiøse værdier,* s. 77

fremtiden de fælles interesseområder mellem kirke og foreninger, der skal være omdrejningspunktet for det lokale fællesskab i et moderne samfund.

Skal der tænkes i nye baner i det fremtidige samarbejde, og kan der findes nye måder at arbejde sammen på med henblik på at højne såvel kirkens som foreningernes fremtidige bæredygtighed til gavn for de enkelte lokalsamfund? De næste afsnit vil afslutningsvis diskutere en række muligheder med udgangspunkt i nyere forskningsresultater og deres aktualitet og anvendelighed i forbindelse med projektets resultater.

6.1 Den mono- eller multifunktionelle kirke

Kulturhuse, lokale fælleshuse, multifunktionshuse mm. er efterhånden blevet almindelige i Danmark[59]. Mødestederne har til hensigt at styrke det lokale fællesskab, skabe livskvalitet og opnå en økonomisk gevinst ved at samle stederne under samme tag. Mødestederne veksler mellem at være finansieret af det offentlige og af det private. Der har ikke været tradition for at medinddrage kirken i sådanne sammenhænge i Danmark. Retter man blikket mod udlandet, er konstellationerne heller ikke helt almindelige, men ses dog oftere end i Danmark.

Professor mso. Gunnar Lind Haase Svendsen, Center for Landdistriktsforskning, Syddansk universitet, foreslår i en artikel, at kirken i levedygtige udkantsområder i fremtiden indgår som del af et multifunktionelt center[60]. Formålet skal være at integrere kirken og kirkelivet i lokalområdet og gøre kirken til et levende mødested og medvirke til at løse udkantsproblemerne i Danmark. Ifølge modellen kunne 2-3 tætliggende småsamfund deles om et multifunktionelt center. Dette kunne eksempelvis udover kirken tænkes at indeholde offentlige serviceydelser som skole, læge, bibliotek, idrætstilbud og diverse foreninger samt det lokale erhvervsliv i form af eksempelvis frisør, bank og bager.

I Malt Provsti har man et nogenlunde stabilt indbyggertal og dermed ikke de traditionelle udkantsproblemer. En række af de offentlige serviceydelser er samlet/centraliseret i en eller flere af centerbyerne. Der er mange aktive kirker, og undersøgelsen tyder ikke på, at man står over for en markant mangel på lokaler. Undersøgelsen peger desuden på, at man i mange sogne ”passer på sit sogn”, og det vil som forudsætning for ovennævnte forandringer kræve en holdningsændring. **Når modellen om multifunktionelle centre alligevel med fordel kan komme til at spille en rolle i et lidt længere fremtidsperspektiv, er det fordi:**

- Kirken i nogle sogne har en stor og ny social rolle, og fælles samlingssteder kan være en styrke i det sociale arbejde

[59] Som eksempler kan nævnes *Spinderihallerne,* Vejle, *Kulturøen,* Middelfart og multifunktionshuset *Tybjerghus,* Næstved.
[60] Svendsen, *Kirkerne i udkantsområderne – skal vi udvikle eller afvikle dem?* s. 239

- Distancen mellem kirke og foreningsliv kan i højere grad udlignes, når mødestedet rummer et bredt udbud
- På længere sigt kan der være et økonomisk incitament for at samle aktiviteterne på et sted
- Fælles mødesteder prioriteres allerede på nuværende tidspunkt højt
- Man er sammen på kryds og tværs af alder og interesser i mere tidssvarende omgivelser
- Den generelle samfundsmæssige udvikling går i retning af sammenlægninger og centraliseringer.

Den funktion, som kirkens bygninger på nuværende tidspunkt har, kan beskrives som næsten monofunktionel, fordi den kun i enkelte tilfælde nævnes som mødested for andre aktiviteter end de rent kirkelige. Spørgsmålet er, om der er åbenhed omkring brugen af kirkerne til andre formål, dvs. at gøre den mere multifunktionel.

Kirken som bygning er et oplagt fysisk mødested, og de lovgivningsmæssige rammer giver rig mulighed for at bruge kirkens lokaler til andre formål**.** Der er allerede på nuværende tidspunkt god opbakning om de arrangementer, der foregår i kirken udover de almindelige gudstjenester. Ved at åbne kirkens lokaler yderligere og gøre dem til mere aktive mødesteder for andre arrangementer kunne man *slå hul på en positiv måde.* Det kunne være medvirkende til at reducere distancen mellem kirke og foreningsliv og dermed gavne lokalsamfundet som helhed.

6.2 Samarbejde på tværs af sogne

Et egentligt samarbejde mellem de enkelte sogne foregår ifølge undersøgelsen kun i sparsomt omfang. I forbindelse med menighedsrådenes forslag til fremtidigt samarbejde har kun et enkelt menighedsråd foreslået samarbejde med andre menighedsråd i spørgeskemaundersøgelsen, medens det er nævnt som en mulighed i flere af interviewene. Spørgsmålet er, om man kan finde fælles interesse og gavn i et samarbejde på tværs af sognegrænser, om samarbejdet bør og skal være ens, og om det gavner lokalsamfundet som helhed.

Fra politisk side er der i udviklingsplanerne lagt op til at arbejde på tværs af grupper og gamle sognegrænser. Den hidtidige foreningsafgrænsning har ofte været sognene, men nyere forskning tyder dog på, at foreningslivet i højere grad foregår på tværs af sognegrænser:

"For to ud af tre foreninger er det geografiske område for foreningen – hvor aktiviteterne foregår og medlemmerne rekrutteres fra – større end et lokalsamfund (gammelt sogn, boligkvarter, skoledistrikt ol.), og det er kun hver femte forening, som betragter sig som en egentlig lokalforening".[61]

[61] Ibsen, *Foreningslivet i Danmark,* s. 59.

Man pendler desuden oftere til aktiviteter:

"Den større mobilitet, som vi alle lever med og af i dag, betyder også, at idrætsforeningsliv ikke nødvendigvis er et lokalt anliggende, men foregår der, hvor de bedste tilbud findes". [62]

Med undersøgelsens resultater som udgangspunkt og den forskel der er på behovet for samarbejde, er der her en oplagt udfordring i fremtidens samarbejdsmønster. De mindre sogne *holder i større omfang på sig selv,* man er bange for at blive opslugt af de store sogne og prioriterer i højere grad det nære lokale samarbejde inden for sognets egne grænser. Spørgsmålet er, om man i fremtiden får størst effekt af mål og planer ved at tilpasse dem de enkelte sogne, eller om et samarbejde mellem sognene i højere grad vil gavne lokalsamfundet som helhed.

Når konklusionen bliver, at der samlet set alligevel kan ligge et gavnligt fremtidspotentiale i et samarbejde på tværs af sognene, er det med udgangspunkt i undersøgelsens resultater og den nævnte nyere forskning fordi:

- Det frivillige arbejde[63] specielt i de mindre sogne er fordelt på forholdsvis få hænder, hvilket gør strukturen mere *skrøbelig* for forandringer. Samarbejde mellem sogne vil gøre strukturen omkring kirken mere tidssvarende og i harmoni med de øvrige politiske mål og planer for udvikling
- Det vil medføre større økonomisk mulighed for dyrere fælles arrangementer med større opbakning, der henvender sig til bredden, herunder den yngre generation
- Et samarbejde på tværs af sognene vil også give mulighed for at fokusere på relevante tilbud i de enkelte sogne, især hvis alternative og anderledes muligheder kan findes i nabosognet.

6.3 Samarbejde mellem menighedsråd og lokalråd

I 5 ud af 18 sogne er der allerede på nuværende tidspunkt et samarbejde mellem lokalråd og menighedsråd, medens yderligere 3 ønsker et samarbejde i fremtiden. Når lokalrådene vil være oplagte tovholdere i et samarbejde er det, fordi den organisatoriske opbygning er en samlende organisation, og at de har kontakt til et bredt udsnit af foreningslivet og med lokale politikere. I flere tilfælde overstiger foreningernes antal i større eller mindre grad det antal, som der samarbejdes med på nuværende tidspunkt. **Et udbygget samarbejde mellem lokalråd og menighedsråd vil udgøre en styrke både i de enkelte sogne og lokalsamfundet som helhed, idet**:

[62] Møller, *Når pilen vendes. Om idræt og idrætsforeninger som drivere for udvikling i landdistrikterne,* s. 58.
[63] Det er ofte de samme personer, der er aktive i både foreninger og menighedsråd.

- Lokalråd er til stede i samtlige af de undersøgte sogne. De har en koordinerende funktion og giver mulighed for kontinuerlig kontakt, også med nye foreninger
- Samarbejdet i stigende omfang vil få kirken ud der, hvor folket er, og åbne for et samarbejde på en positiv måde
- Man mødes om det brede samarbejde. Særinteresser knyttet til de enkelte organisationer bliver mindre væsentlige
- Samarbejdet giver mulighed for gensidig åbenhed, kendskab og respekt om hinandens områder, hvilket gør det lettere at finde de fælles interesseområder, hvor samarbejdet er brugbart
- Samarbejdet har fastsatte og formaliserede mål for de enkelte sogne og samtidig en fælles organisation, der repræsenterer alle lokalråd i samarbejdet med kommunen
- Samarbejdet giver mulighed for løbende kontakt og udveksling af ideer, der ligger udover de ”traditionelle” arrangementer.

7 Konklusion

Denne rapport har fokus på at undersøge, hvordan kirke- og foreningslivet spiller sammen i de danske landsogne og bygger på et pilotstudie med Malt Provsti som case. Undersøgelsen har været todelt og består af henholdsvis en spørgeskemaundersøgelse til menighedsrådene og interviews med en række udvalgte præster og menighedsrådsformænd.

Spørgeskemaundersøgelsen giver et billede af menighedsrådenes og foreningernes samarbejdsområder, samarbejdsomfang og fælles mødesteder. Her peger resultaterne på, at man samarbejder inden for et bredt område med mange forskellige frivillige foreninger. Der er ikke resultater i denne del af undersøgelsen, der tyder på markante forskelle mellem sognene, også menighedsrådene er rimelig homogent sammensat med hensyn til alder og køn. Man ønsker generelt at fortsætte og udbygge samarbejdet inden for de eksisterende samarbejdsområder, og menighedsrådene opfatter generelt samarbejdet som værende godt. Noget tyder dog på, at samarbejdet i flere tilfælde er begrænset til et fåtal af de foreninger, der eksisterer i de enkelte sogne. Det kan samlet set konkludere, at der kun i enkelte tilfælde er tale om daglige/ugentlige kontakter mellem kirke og foreninger, men oftest om samarbejde i forbindelse med årlige arrangementer.

Interviewene peger derimod på, at der alligevel er en række forskelle mellem sognene, der har indflydelse på samarbejdet. Den mest fremtrædende forskel er sognenes befolkningsmæssige størrelse. De små sogne ”holder i højere på sig selv”, så de fortsat kan bestå som selvstændige sogne. Som følge heraf, er det mere vigtigt for disse sogne at have et bredt foreningsudbud og mange arrangementer inden for sognets egne grænser end det er for de større sogne. Her har man i højere grad accepteret et begyndende foreningssamarbejde med andre sogne. Noget tyder desuden på, at forandringer er lettere at få igennem i sogne nord for Kongeåen end i de sogne, der ligger syd for Kongeåen, idet man her i større grad holder fast i traditioner.

Undervejs er spørgsmålet om samarbejdets omfang, eller om man overhovedet skal have et samarbejde, dukket op i flere sammenhænge. Det samme er kirkens forandrede rolle og de problematikker, som kirken har i form af blandt andet manglende opbakning til almindelige gudstjenester. Undersøgelsesområdet i rapporten er kendetegnet af, at en højere procentuel andel end landsgennemsnittet fortsat er medlem af folkekirken, og samlet set peger undersøgelsen på, at man fortsat fra kirkens og menighedsrådenes side ønsker et samarbejde mellem kirke og foreninger. Man vægter i denne sammenhæng i lige høj grad kirkens forkyndende rolle og samarbejdet som en mulighed for at skabe sammenhængskraft i lokalsamfundet. Rapporten giver afslutningsvis en række forslag til mulige udviklingsmuligheder med udgangspunkt i nærværende undersøgelse.

Rapporten bygger dog på et forholdsvist lille materiale og som følge heraf, kan der udelukkende være tale om tendenser. Når de lokale foreninger indgår som

en del af samarbejdet, vil det naturligt give et mere fuldstændigt billede af situationen, hvis undersøgelsen udbygges med tilsvarende interviews med lokalråd og foreninger. Malt Provsti er identisk med Vejen Kommune, og man har her ikke i samme omfang de traditionelle udkantsproblemer som kendetegner andre områder i Danmark. Projektet kunne med fordel udvides til at omfatte tilsvarende undersøgelser i repræsentativt udvalgte provstier med henblik på at tegne et fuldstændigt billede af forholdene på området.

8 Referencer

Andersen, Peter B. og Luchau, Peter: *Individualisering og aftraditionalisering af danskernes religiøse værdier.* I: Peter Gundelach: *Små og store forandringer,* s. 76-94. Hans Reitzels Forlag, Scandinavian Book A/S, 1. oplag, 2011.

Hall, Christian: *Religion og demokrati i Danmark: En historisk oversigt.* Kulturfag.dk, 2006.

Ibsen, Bjarne m.fl.: *Foreningslivet i Danmark: Under udvikling eller afvikling?* Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter, Syddansk universitet, 2009.

Iversen, Hans Raun: *Kirke og stat bliver langsomt skilt.* Københavns Universitet, Videnskab dk, 8. oktober, 2012.

Jørgensen, Merethe: *Folkekirkens fremtid i landsognene – afvikling eller udvikling?* I: G.L.H. Svendsen (red.) *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet. Viden, cases, teorier,* s. 189-196. Syddansk Universitetsforlag. Specialtrykkeriet Viborg A/S, 2013.

Knudsen, Tim: *Reform giver nyt håb for menighedsrådene.* Kristeligt Dagblad, 22. oktober, 2012.

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend: *Interview: Introduktion til et håndværk.* Gyldendal Akademisk, 2. udgave, 2009.

Møller, Jørgen: *Når pilen vendes. Om idræt og idrætsforeninger som drivere for udvikling i landdistrikterne.* I: Lind Haase Svendsen, Gunnar: *Foreningslivet i Danmark - Under udvikling eller afvikling?* s. 51-72. IFUL, Syddansk Universitet, Esbjerg, 2009.

Svendsen, Gunnar Lind Haase: *Kirkerne i udkantsområderne – skal vi udvikle eller afvikle dem?* Dansk Kirketidende, vol. 160, nr. 8, s. 237-240, 2008.

www.denstoredanske.dk: samfund, jura og politik.

www.flv - vejen.dk

www.grundloven.dk: paragraf 4

www.kl.dk/lokalråd

www.maltprovsti.dk

www.menighedsråd.dk

www.menighedsråd.dk: Bekendtgørelse af lov om menighedsråd.

www.miliki.dk.

www.retsinformation.dk/Bekendtgørelse af lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker mm.

www.vejenkom.dk: Temaplan for landdistrikter

9 Bilag 1:

Spørgeskema til menighedsråd

Til menighedsrådene i Vejen Kommune

Malt Provsti og Syddansk Universitet samarbejder i øjeblikket om et projekt, der skal klarlægge, hvilket samspil og samvirke der i dag er mellem menighedsråd og lokale foreninger i Malt provsti/Vejen Kommune. Fællesrådet for Landsbysamfund og Landdistrikternes Fællesråd bakker op om undersøgelsen.

Formålet med undersøgelsen er i første omgang, at få et overblik over hvad der sker, både etablerede og traditionsrige arrangementer og nye tiltag og sidst, men ikke mindst, hvilke fremtidige tiltag man kan forestille sig. Desuden vil vi undersøge, om et samarbejde mellem kirkerne og det lokale foreningsliv har betydning for kirke- og foreningslivets bæredygtighed i lokalsamfundene.

Resultatet af projektet vil blive præsenteret på en konference i foråret 2013.

Vi håber på en høj svarprocent, idet resultatet kan bane vejen for yderligere tiltag, der kan medvirke til gensidig inspiration og understøtte virkelysten i landsognene.

Vi anbefaler at spørgeskemaet tages op på et møde og udfyldes i fælleskab, fordi uddybende kommentarer er et vigtigt redskab og meget værdifulde i det videre arbejde, som senere også omfatter interviews med udvalgte menighedsrådsmedlemmer.

Menighedsrådenes svar bedes returneret i vedlagte kuvert og sendes til Syddansk Universitet, ***helst inden d. 15. oktober 2012.***

På forhånd tak for hjælpen!

Hvis der er spørgsmål i forbindelse med spørgeskemaet, er man velkommen til at kontakte:

Lone F. Christensen, lfc@sam.sdu.dk, tlf. 40 25 40 85

Center for Landdistriktsforskning (CLF) bidrager til udvikling af

bæredygtige landdistrikter med særligt sigte på den erhvervsmæssige .

udvikling og befolkningens levevilkår.

Projektgruppen:

Provst Hasse N. Jørgensen (projektansvarlig)

Professor mso Gunnar L. H. Svendsen, SDU

Videnskabelig ass. Lone F. Christensen, SDU

Baggrundsspørgsmål

1. Hvad er navnet på menighedsrådet/lokalrådet?
Skriv her:

2. Hvor mange medlemmer er der i menighedsrådet?
Skriv her:

3. Hvor mange mænd og kvinder er der i menighedsrådet?
Skriv her:

4. Hvad er gennemsnitsalderen i menighedsrådet? (cirka)
Skriv her:

Mødesteder

5. Hvilke mødesteder har menighedsrådet? Udarbejd venligst prioriteret liste med de mest anvendte mødesteder nævnt først.

1_____

2_____

3._____

4._____

6. Har I fælles mødesteder med menighedsrådet/lokale foreninger/lokalrådet? (fx forsamlingshuset, menighedshuset, præstegården)

Skriv her:

1_____

2._____

3._____

4._____

Eventuelle yderligere kommentarer:

_____

_____

_____

_____

7. Mener I overhovedet, at fælles mødesteder er nødvendige?

Ja eller nej? – Skriv her:

_____

Begrund venligst:

_____

_____

_____

_____

Samarbejde

8. Hvilket samarbejde har I <u>for tiden</u> menighedsråd/lokale foreninger/lokalråd i jeres landsby/sogn?

_____

_____

_____

_____

Eventuelle yderligere kommentarer:

_____

_____

_____

_____

9. Hvilket <u>fremtidigt</u> samarbejde mellem menighedsråd/lokale foreninger/lokalråd kunne I forestille jer? Udarbejd venligst prioriteret liste med de vigtigste samarbejder nævnt først.

Skriv her:

_____

_____

_____

_____

10. Hvilke styrker mener I, det lokale menighedsråd, lokale foreninger og lokalråd har?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Motivation og gavn

11. Hvad er jeres personlige motivation for at lægge et arbejde i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet? Angiv venligst prioriteret liste med de vigtigste punkter først.

Skriv her:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

Eventuelle yderligere kommentarer:

_____

_____

_____

_____

12. Hvordan mener I, at jeres arbejde i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet gavner lokalsamfundet? Angiv venligst prioriteret liste med de vigtigste punkter først.

Skriv her:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

Eventuelle yderligere kommentarer:

_____

_____

_____

_____

13. Hvordan mener I, at arbejdet i menighedsrådet, lokale foreninger og lokalrådet kan blive til <u>større</u> gavn for lokalsamfundet? Angiv venligst prioriteret liste med de vigtigste punkter først.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Eventuelle <u>afsluttende</u> kommentarer:

_____

_____

_____

_____

_____

Tak for besvarelsen!

Center for Landdistriktsforskning (CLF)
Syddansk Universitet
Niels Bohrs Vej 9-10
6700 Esbjerg

10 Bilag 2:

Spørgeramme til interviews

- Hvordan oplever du samarbejdet mellem foreninger og kirke i sognet? Er der fælles interesser mellem kirke og foreninger? Hvad motiverer til samarbejde? Er der positive/negative sider ved samarbejdet?
- Hvem er ”de aktive” i samarbejdet?
- Hvilken rolle synes du, at kirken skal have i samarbejdet?
- Hvordan kunne du tænke dig, at samarbejdet skal se ud i fremtiden?
- Kan du beskrive sognet lidt nærmere? Er der mange tilflyttere? Er der mange unge/ældre?
- Hvor længe har du været formand for menighedsrådet/været præst?

11 Bilag 3:

Sammenfatning af afsluttende diskussion på seminar i Københoved Forsamlingshus, d. 20. marts, 2013.

Hvilke typer af samarbejde mellem kirke og foreningsliv mener du er frugtbart?

- Potentiale for samarbejde er: Foredrag, koncerter, forsamlingshuset (spisning på tværs, f.eks. turnusordning/rotationsprincip). Det samme gælder aktiviteterne i kirken. F.eks. er borgerne blevet inddraget lidt mere i planlægning af gudstjeneste, hvor borgerene var inddraget lidt mere – 2 udpegede fra Lokalrådet, osv. Skiftes til at arrangere/tage ansvar
- For 12 år siden: Indkaldte alt og alle til et møde. Hvordan kunne det blive bedre at bo i Skodborg? Hvad mangler vi? Hvordan bliver vi bedre? Hvad skal vi gøre? – forsoning mellem foreninger, bedre koordination af arrangementer. Vigtigt at være i kontakt med hinanden. Koordinering af foredrag. Samlet finansiering af fx foredrag
- Rigtig mange foreninger i Skrave. En repræsentant for hver forening i aktivitetsrådet (menighedsrådet sidder med) – 10, der kan foreslå emner til foredrag. 2 foredrag om året. Kan trække fulde huse hver gang. Tager entré. Sognespisning, der starter i kirken, derpå skolen. Alle foreninger prøver at hjælpe hinanden. Alle er repræsenteret på ”det gule program” – koordinering af aktiviteter. Fælles hjemmeside, alle foreninger skriver på den. Stort overlap af bestyrelsesmedlemmer/ildsjæle
- Samarbejde med amatørteaterscene og menighedsråd i Askov: teater ”Tåbernes testamente” (kirkeligt emne). Så kommer der en hel masse i kirken, som man ellers aldrig ser
- Øster Lindet: Fælles hjemmeside, fælles aktivitetskalender, fællesspisning efter gudstjeneste, friluftsgudstjeneste sammen med byfesten. Fremadrettet: Byforskønnelse, gøre byen til et rart sted at være – også for at tiltrække nye beboere, hjælp til ressourcesvage. Ønske til kommunen om en bedre transport
- Lokalrådet i Nørre Bøllinge: Byforskønnelse, træhytte overtaget fra Vejen Kommune, her holdes bl.a. Sct. Hans, samt grill-aftener, fællesspisning i forsamlingshuset. Samarbejde med menighedsrådet: Ikke noget p.t. Fremtidigt: At kirken kommer ud til os. Træhuset kunne være et fint sted at holde en frigudstjeneste
- Åstrup Menighedsråd: Tænke på mindre stærke borgere; her kunne man tænke sig en privatkørselsordning. Hermed også styrke relationerne mellem mennesker/fællesskab, byde tilflyttere velkomne – så de straks bliver en del af lokalsamfundet. Kan godt være en barriere at mødes i præstegården. Enkeltstående arrangementer og de mere kontinuerlige (mest frugtbare)

- Dons Christensen: Kirken kan ikke bære det hele – samarbejde om mursten, at vi er fælles om det. Der er forsøg i gang for at få frivillige til at være tovholdere i gudstjenester, planlægge – Hvordan får vi inddraget hinanden i det, som er kirkens fællesskab? Er kirken KUN til forkyndelse?
- Skodborg: 62 hektar skov – fordel for lokalbefolkningen. Pilgrimsruten fra 2007, hytten skal renoveres (på pilgrimsruten). Trampesti langs Kongeåen er planlagt; der skal være masser af samarbejde mellem lodsejere, lystfiskere, kvæg etc. – vi skal også sørge for, at det vi får sat i gang bliver passet
- De gamle sogne fra før 1970, de består stadig (sagt af tilflytter fra Esbjerg) – ikke blevet opbrudt som kommunestrukturen. De yngre foreninger rundt om i lokalsamfundet – i Føvling over 70, har travlt med at komme ud til nytilflytterne. Der skal sluges nogle kæmpestore kameler, hvis vi i fællesskab skal rejse vore bygninger i en stand, som vi sammen kan være fælles om at brug. Kirkens bygninger og foreningslivets huse – men vi skal have en fællesnævner. Ellers vil nogle af dem dø/blive nedlagt. Har et godt forsamlingshus og en lille hal. Forsamlingshuset skal have nyt køkken – risikerer at dø. Finde en fællesnævner for at bevare nogle sunde, fælles lokaler. Vi er ikke gode nok til at overskride nogle grænser – kan ikke sluge de kameler. Kirken: Jeg kommer, når jeg bliver inviteret. Skal have fat i de unge mennesker! Kom-sammen-i-kirken en fredag, se ramasjang og sove derhenne samt have morgenmad – på den måde bliver de fortrolige med Guds hus. Mange unge har et ambivalent forhold med at komme i kirken
- Malt menighedsråd: Ungdommen. Har ingen foreninger men har en efterskole (Ladelund). Gudstjeneste med elever fra efterskolen som arrangører – tre elever på prædikeskolen. Det var et anderledes syn på en-vejs-kommunikation. Diskutere prædikenen efter prædikenen – stille spørgsmål til præsten. Mange idéer! De var dybt engagerede i det, når vi var nogle voksne, der ville støtte dem. Nogle voksne fortalte om kirkens historie etc. En stor opgave er at få fat i de unge mennesker – det gør vi bedst i at engagere os sammen med de unge mennesker. Samles med unge og forældre: Hvad kan vi gøre for at det bliver bedre i kirken?
- Læborg: Åbne. Skal vi lukke kirken nogle dage? Skal vi kun åbne de gode dage? Også en diskussion værd.
- Gesten: Ifm. byfesten, starter i kirken med en koncert. Lørdag morgen: Møder op i menighedsrådet og smører rundstykker. Præsten holder en humoristisk prædiken. Få præsten ud af kirken og være synlig – komme udenfor. Fællesspisning i forsamlingshuset. Orientering fra menighedsrådet: De kommer vi også.

Er der potentiale i et fremtidigt samarbejde på tværs af sogne?

- Læborg Lokalråd: Foreningsmæssigt, hvis en forening ikke kan klare sig alene, så vil samarbejdet komme af sig selv – men det afhænger nok mest af, hvad kirken gør
- Samarbejde på tværs: nogle opgaver 2-3 små sogne ikke kan klare hver for sig – fx baby salmesang. Fælles om dette projekt. Det man ikke vil i de små sogne er, at man ikke vil tvangssammenlægges, men frivilligt samarbejde. De små sogne skal bestå, men de skal finde en måde at samarbejde på, så de sammen kan løfte lidt større projekter
- Kirsten Bruun: Gudstjeneste i Hovborg 1 del, 2. del i nabosognet (Lindknud), folk cykler fra det ene sted til det andet. Men det er vigtigt at holde fast i sognene – vigtigt at have en lokal sogneidentitet for at kunne deltage i samarbejdet med andre. Sagtens være flere kirker om samme præster – men også være sig selv.
- Potentiale i samarbejdet: Tør vi kigge på, hvad er det vi har gang i? Er der noget, vi skal lukke ned for at have frivillige og ressourcer til det, vi får opbakning til? Det kan gøre ondt, fordi det går ud over nogle gudstjenester – men vi kan ikke det hele.
- Dons Christensen: Det har noget at gøre med frivillighed, og frivillige gør noget – gør ondt, der hvor der skal drosles ned. Det er en vanskelig proces at flytte ressourcer fra det ene til det andet sted. Præstesamarbejde: Ofte også større samarbejde mellem de øvrige ansatte og mellem sognene. Kan anbefale større præstesamarbejde i fremtiden. Efter et par år begynder der at ske noget andet….